

Neuvostoliiton merkitys ihmiskunnalle luvut 1-7

Johdantoa

Tämä artikkelisarja syntyi vuosina 2005-2008, koska syntyi selkeä tarve kertoa Neuvostoliiton saavutuksista. Neuvostoliiton ja reaalisen sosialismin hajoamisen jälkeen myös työväenliikkeen piirissä alettiin omaksua käsitystä, että Neuvostoliiton synty ja kehitys olisivat olleet alusta saakka virheellisiä. Tämän artikkelisarjan tarkoituksena oli torjua tätä käsitystä. Lähtökohtana Kommunistien Liitolla oli, kuten oli sitä ennen myöskin KTP:n piirissä, että Neuvostoliitto ja Lokakuun vallankumous muodostivat perustan maailman sosialistiselle kehitykselle. Neuvostoliiton ja reaalisen sosialismin hajoamisen syitä tuli sen mukaan hakea aivan marxilaisen yhteiskuntatieteen lähtökohdista maailman luokkataistelutilanteen ja yhteiskuntakehityksen omista sisäisistä lainalaisuuksista. Siksi tähän arvioon Neuvostoliitosta ja sen merkityksestä kuuluu myös kuuluu myös arvio ”Neuvostoliiton- sekä sosialistisen- ja kommunistisen liikkeen vaikeuksien syistä”.

Historiallisen materialismin opintoaineistoa laatiessamme olemme marxilaisen valtioteorian yhteydessä ottaneet esiin sosialismin kehityksen kokemuksen. Siinä yhteydessä käsittelemme mm. Korean, Kuuban, Venezuelan sekä Neuvostoliiton kokemuksia. Tämä tässä julkaistava materiaali muodostaa luku-aineiston Neuvostoliiton historiallisen kokemuksen esitykselle opintoaineistossamme.

Luku 1, Lokakuun vallankumous aloitti uuden aikakauden

[90 vuotta lokakuun suuresta vallankumouksesta (Kansan ääni 5/07, lisätty pääartikkeliin - Neuvostoliiton merkitys ihmiskunnalle 1.12.08)]

Lokakuun vallankumous aloitti uuden aikakauden

Historian kulku osoittaa, että Lokakuun vallankumous v. 1917 aloitti maailmassa uuden aikakauden. Tätä tosiasiaa ei muuta miksikään sosialistisen yhteiskuntajärjestelmän viime vuosien vaikeudet. Lokakuun vallankumous vaikuttaa edelleen ihmisten mielissä ja tämän päivän politiikassa. Länsimaissa porvarilliset vallankumoukset tapahtuivat ennen työväenpuolueiden syntymistä siten, että työväestö auttoi porvariston valtaan. Mutta Venäjällä työväenpuolue (bolshevikit) perustettiin v. 1903 ja kaksi vuotta myöhemmin puolue johti Venäjän ensimmäistä porvarillis- demokraattista vallankumousta, joka Leninin ja bolshevikien johdolla kehittyi v. 1917 lokakuussa työväen ja talonpoikain vallankumoukseksi. Porvaristo yrittää kaikin tavoin tänään häivyttää ihmisten mielistä Lokakuun vallankumouksen merkityksen. Poliitiikan alueella on kuitenkin vaikea nimetä mitään asiaa, johon tällä ei olisi vaikutusta. Johtaessaan bolshevikkeja vallankumoukseen joutui Lenin yhä uudelleen tutkimaan kaiken sen tiedon ja kokemuksen, jonka klassikot Marx ja Engels olivat jättäneet. Samasta syystä meidän on tänään käytävä jatkuvasti lävitse se kokemus ja tieto, jonka Lenin ja Lokakuun vallankumous meille jättivät. Emme voi tänään ajatella Lokakuun toisintoa, mutta on suuri joukko jo Lokakuun vallankumouksen yhteydessä esiintyneitä perusasioita, jotka joudumme ottamaan huomioon kehittäessämme työkansan uutta taistelutaktiikkaa nykyistä porvarillista komentoa vastaan.

Tsaarin Venäjä- puolifeodalistinen valtio

Venäjällä vallitsivat vahvat feodalismien jäänteet, monarkkien ja suurmaanomistajien valta sekä laaja kansallinen sorto. Maaorjuus oli lakkautettu 1861. Mutta siinä yhteydessä

tilanherrat anastivat talonpojilta huomattavan osan siitä maasta, joka aiemmin oli ollut heidän käytössään. Talonpojat joutuivat vuokraamaan tilanherrain maata raskailla ehdoilla, sekä viljelemään tilanherralle osan hänen maataan. Talonpoikaa riistettiin ankarasti.

Läntiset kapitalistit synnyttivät Venäjän työväenluokan

Ennen v. 1905 Venäjälle oli syntynyt kapitalistinen suurteollisuus ja työväenluokka. Teollisuuskapitalismi kehittyi maaorjuuden lakkauttamisen jälkeen nopeasti ja vuoteen 1900 mennessä työläisten lukumäärä oli jo lähes kolme miljoonaa. Tästäkin huolimatta Venäjän kapitalismi kulki muihin Euroopan suurvaltoihin nähden jälkijunassa. Työläiset tekivät Euroopan pisintä työpäivää vailla minkäänlaisia poliittisia oikeuksia, työturvallisuutta tai sosiaaliturvaa. Porvariston voitot olivat moninkertaiset länsimaihin verrattuna. Länsimaiden kapitalistit omistivat tsaarin myötävaikutuksella pääosan Venäjän teollisuudesta. Venäjästä tuli imperialismin ristiriitojen solmu. Työväestö alkoi järjestäytyä. Ensimmäinen työväenliitto perustettiin Odessassa jo v. 1875. Työläiset ottivat käyttöönsä lakkotaistelun. 1880-luvun alkupuoliskolla käytiin jo 50 suurempaa lakkotaistelua. Morosovin tekstiilitehtailla Orehovo-Sujevossa heikennettiin työläisten palkkoja useissa jaksoissa. Näitä tapahtumia seurannut lakkotaistelu kukistettiin asevoimin. Mutta työläisten liikehdintä Venäjällä kasvoi.

Narodnikkien liike vastusti marxilaisuutta

Talonpoikien keskuudessa narodnikit alkoivat taistella Tsaaria vastaan. Narodnikit olivat kuitenkin marxilaisuuden vastustajia. He kiistivät työväenluokan merkityksen ja katsoivat vallankumouksen päävoimaksi talonpoikaiston ja vastustivat työväen ja talonpoikain liittoa. Venäjällä alkoivat syntyä ensimmäiset marxilaiset ryhmät. Ensimmäinen oli Plehanovin v. 1883 perustama "Työn vapautus ryhmä". Plehanov oli aiemmin narodnikki, mutta maanpaossa tutustuttuaan Marxin ja Engelsin teoksiin hän organisoi niiden kääntämistä Venäjänkielille. Silloin marxilaisen liikkeen kasvun esteenä Venäjällä olivat narodnikit ja marxilaisuus kehittyikin narodnikkien vastaisessa taistelussa. 1800-luvun lopulla sosialidemokratia Venäjällä eli kuitenkin pienten marxilaisten ryhmien ja opintokerhojen muodossa ilman yhteyttä joukkoliikkeeseen.

Lenin valitsi marxilaisuuden

Vladimir Iljits Uljanov (Lenin) syntyi 1870 Volgan rantakaupungissa Simbirskissä. Perhe oli hyvin edistysellinen. Leninin vanhin veli tuomittiin kuolemaan osallistumisesta narodnikkien organisoimaan Tsaarin murhayritykseen. Tämä vaikutti Leniniin voimakkaasti ja hän katsoi, että terrori ei johda työväen vapauttamiseen. Hän ryhtyi tutkimaan syvällisesti marxilaisuutta ja näki siinä tien proletariaatin vapautukseen. Vallankumouksellisen toimintansa vuoksi hänet karkotettiin 1887 Kazanista vuodeksi Kokuskinon pieneen syrjäkylään. muutettuaan v. 1889 perheensä kanssa Samaraan perusti Lenin siellä ensimmäisen marxilaisen kerhon ja piti yhteyttä muihin Volgan varren marxilaisiin. Pääkaupunkiin Pietariin Lenin siirtyi 1893. Siellä hän liittyi heti yhteen Pietarin maanalaisista marxilaisista kerhoista ja tietojensa sekä kiihkeän vallankumouksellisen toimintansa johdosta hänestä tuli nopeasti pääkaupungin marxilaisten johtaja.

Marxilaisen vaiheen alku Venäjän työväenliikkeessä

Leninin Pietarissa aloittama toiminta osui yhteen Venäjän työväenluokan kasvun ja työläisten taistelutoiminnan nousun kanssa. Työläisten toiminta oli hajanaista ja ensimmäisenä Lenin asetti Pietarin marxilaisten tehtäväksi vallankumouksellisen työväenpuolueen perustamisen. Tämän esteenä oli narodnikkilaisuus. V. 1894 Lenin kirjassaan "**Mitä ovat kansan ystävät (narodnikit) ja miten he taistelevat sosialidemokraatteja vastaan**" Lenin osoitti virheellisiksi narodnikkien katsomukset. Ensimmäisenä Venäjällä Lenin osoitti työväenluokan merkityksen vallankumouksellisena voimana ja todisti, että tsaarinvalta voidaan kukistaa vain luomalla työväen ja talonpoikain liitto. Lenin asetti tehtäväksi

irrationaalisten marxilaisten kerhojen yhdistämisen vallankumoukselliseksi puolueeksi. Keväällä 1895 Lenin matkusti Pietarin marxilaisten edustajana ulkomaille tapaamaan **"Työn vapautus ryhmän"** edustajia ja keskustelemaan vallankumouksellisen puolueen perustamisesta. Syksyllä Pietarin marxilaiset ryhmät yhdistettiin poliittiseksi järjestöksi nimeltään **"Taisteluliitto työväenluokan vapauttamiseksi"** ja jonka perustana jo olivat tehtaiden työläiskerhot. Alettiin harjoittaa agitaatiota ja organisoida lakkotaistelua. Kuuluksa oli v. 1896 järjestetty Pietarin tekstiilityöläisten lakko, johon osallistui 30000 työläistä. Aiemmin marxilaiset ryhmät olivat toimineet irrallaan työväenliikkeestä. Taisteluliiton toimesta alettiin yhdistää toisiinsa marxilaisuutta ja työväenliikettä. Taisteluliiton kaltaisia järjestöjä alettiin perustaa muuhinkin Venäjän suuriin kaupunkeihin.

"Kipinästä tuli syttyä" - Suunta puolueen perustamiseen

Vuoden 1895 lopulla Tsaarin poliisi hajotti Pietarin Taisteluliiton toiminnan. Lenin ja monia sen johtohenkilöitä vangittiin. Lenin karkotettiin vankeusajan jälkeen keväällä 1897 kolmeksi vuodeksi Siperiaan Susenskojen kylään. Vankilassa Lenin kirjoitti mm. **marxilaisen puolueen ohjelman** ja aloitti valmistella kirjaa **"Kapitalismin kehitys Venäjällä"**, jonka hän saattoi loppuun karkotusaikanaan. Siinä hän perusteli miten työväenluokan, vaikka se oli silloin pieni vähemmistö (3 %) väestöstä, tulee esittää johtavaa osaa vallankumouksessa. Siinä hän myös perusteli, että tuleva vallankumous ei voi voittaa ilman työväen ja talonpoikain liittoa. Ensimmäinen yritys Venäjän Sosialidemokraattisen Työväenpuolueen (VSDTP) perustamiseksi tehtiin 1898, Leninin ollessa karkotettuna. Tässä kokouksessa oli 9 osanottajaa, eikä se onnistunut yhdistämään marxilaisia kerhoja ja järjestöjä. Karkotuksessa Lenin loi lopullisen suunnitelman puolueen perustamiseksi ja sen mukaan tuli perustaa sanomalehti. Karkotuksen jälkeen Lenin kävi tapaamassa eri puolilla Venäjää Taisteluliittojen edustajia organisoiden heistä lehden tulevia työntekijöitä. Leninin toiminta kävi vaaralliseksi ja hän joutui pakenemaan ulkomaille kesällä 1900. Yleisvenäläistä vallankumouksellista lehteä "Iskra" alettiin julkaista joulukuusta 1900 ja Leninin ohjauksella muodostettiin Iskan avustaja- ja asiamiesverkosto. Saksasta käsin. V. 1902 ilmestyi Leninin kirja **"Mitä on tehtävä"**. Siinä hän perusteli puolueen rakentamissuunnitelman toden, että puolueella tulee olla aseenaan edistysellinen vallankumouksellinen teoria- marxilaisuus. V. 1903 kirjassaan **"Maalaisköyhälistölle"** hän selosti Työväenpuolueen tavoitteita ja perusteli työväen ja talonpoikaiston liiton välttämättömyyttä. Tsaarin poliisin ajohardin vuoksi Iskra toimituskuntineen (Lenin mukana) joutui muuttamaan 1902 Lontooseen ja keväällä 1903 Genovaan.

Puolueen perustaminen 1903, VSDTP:n 2. edustajakokous

Jo Leninin Susenskojen karkotusvuosien alussa eräät sosialidemokraatit joidenkin menestyksellisten lakkotaistelujen ansiosta alkoivat kehottaa työläisiä käymään pelkästään taloudellista taistelua ja hylkäämään poliittisen taistelun. Nämä ns. ekonomistit olivat Venäjän työväenliikkeen ensimmäisiä opportunisteja. Susenskojessa Lenin kirjoitti asiakirjan **"Venäjän sosialidemokraattien vastalause"**, jonka allekirjoittivat 17 Minusinkin piirikuntaan karkotettua marxilaista. Siinä hän tuomitsi ekonomistien vahingolliset katsomukset ja määritteli sosialidemokraattien perustavoitteet Venäjällä. Leninin luomaa suunnitelmaa vallankumouksellisen puolueen perustamiseksi asettuivat vastustamaan ekonomistit. Kirjassaan **"Mitä on tehtävä"** Lenin osoitti, että ekonomismi on kansainvälinen opportunistien muunnos. Lenin ja Iskan toimituskunta valmistelivat vallankumouksellisen ohjelman, säännöt ja muita asiakirjoja. Vuonna 1903 heinäkuussa aloitettiin VSDTP:n 2. edustajakokous aluksi Brysselissä ja sitten Lontoossa. Kokouksessa Lenin ja Iskan kannattajat joutuivat käymään ankaraa taistelua puolueen vallankumouksellisen ohjelman puolesta. He puolustivat työväenluokan valtaa, työväen ja talonpoikain liittoa, kansakuntien itsemääräämisoikeutta ja proletaarista internationalismia opportunisteja vastaan. Äänen enemmistöllä hyväksyttiin vallankumouksellinen ohjelma, jossa asetettiin tavoitteeksi

työväenluokan ja talonpoikaiston valta. Leninin kannattajat saivat enemmistön keskuskomiteassa ja Iskran toimituskunnan vaalissa. Tämän jälkeen Leniniläisistä puhuttiin aina enemmistönä (bolshevikit) ja opportunisteista vähemmistönä (menshevikit). Tästä eteenpäin alkoi bolshevikkien ja menshevikkien välinen vuosien taistelu menshevikkien jatkaessa ekonomistien linjaa. Heti edustajakokouksen jälkeen menshevikit saivat haltuunsa Iskran. Silloin v. 1904 Lenin kirjassaan "**Askel eteenpäin, kaksi askelta taaksepäin**" osoitti miten vaarallinen tulevalle vallankumoukselle on menshevikkien linja.

Tilanne kypsyy Venäjän ensimmäiseen porvarillis- demokraattiseen vallankumoukseen. Välittömästi kesällä 1904 bolshevikit alkoivat kampanjoida VSDTP:n kolmannen edustajakokouksen koollekutsumiseksi tavoitteena tehdä loppu menshevikkien yrityksestä mitätöidä puolueen toisen edustajakokouksen päätökset. Mutta tämä ei ollut ainoa syy vaatia koolle VSDTP:n 3. edustajakokous. Idässä kypsyi Venäjän ja Japanin välinen imperialistinen sota, jonka Tsaarin armeija hävisi. Tästä sai kansa maksaa monin tavoin kalliin hinnan. Tähän sotaan suhtautuivat menshevikit siten, että on puolustettava kapitalistista isänmaata. Bolshevikit katsoivat, että Tsaarin tappio tässä ryöstösodassa johtaa tsarsmin heikentymiseen ja vallankumouksen voimistumiseen. Vuosina 1900-1903 vallinnut taluspula lisäsi talonpoikain ja työläisten kärsimyksiä. V. 1904 joulukuussa käytiin Bakussa bolshevikkien johdolla hyvin järjestetty työläisten voittoon päättynyt lakko. Bakun lakko aloitti monilla seuduilla alkaneen joukkoliikkeen. Tammikuun 3. päivä 1905 neljän työläisen erottamisesta Pietarissa Putilovin tehtailta alkanut lakko kasvoi yleiseksi lakkoliikkeeksi. Bolshevikit halusivat 3:n edustajakokouksen koolle arvioimaan näitä tapahtumia.

Työväenluokka johti Venäjän ensimmäistä porvarillis-demokraattista vallankumousta Vallankumoukselliset tapahtumat alkoivat vaistonvaraisesti ja kehittyivät nopeasti. Kaikki luokat, myös porvaristo alkoivat liikehtiä. Järjestöjä työläisten keskuuteen organisoivat myös papit. Poliisin organisoiman provokaattorin pappi Caponin johdolla organisoitiin "Venäjän työläisten yhdistys". Heidän toimesta kansalle uskoteltiin, että tsaari ei tunne kansan hätää. Pappi Caponin johdolla järjestettiin kansanjoukot toimittamaan tsaarille vetoomusta olojen parantamisesta. Bolshevikit tunsivat tsaarin ja salaisen poliisin suunnitelmat ampua väkijoukkoja ja varoittivat kansaa. Kun bolshevikit eivät kyenneet torjumaan Caponin suunnitelmaa, menivät he myös mukaan, koska eivät halunneet irtaantua joukoista. Bolshevikkien esityksistä vetoomukseen tehtiin paljon muutoksia. Kun Varoituksista huolimatta Caponin suunnitelma toteutettiin ja tsaarin poliisi ampui 9.1.-1905 5000 työläistä ja talonpoikaa. Tästä alkoi vallankumouksellinen liikehdintä leviten koko Venäjälle. Lenin seurasi tarkasti ulkomailta käsin näitä tapahtumia ja arvioi ne vallankumouksen alkuvaiheeksi. Bolshevikkien vaatimuksesta huhtikuussa 1905 pidettiin Lontoossa VSDTP:n 3. edustajakokous, jossa määriteltiin taktiikka vallankumoukseen. Tähän kokoukseen eivät menshevikit osallistuneet, vaan pitivät oman konferenssinsa. Menshevikit vaativat porvariston tukemista, koska se oli heidän mielestään vallankumouksen päävoima. Bolshevikkien linja oli toinen. He pitivät alkanutta vallankumousta porvarillis- demokraattisena, jonka tehtävänä on maaorjuuden rippeiden hävittäminen, tsaarin kukistaminen ja demokraattisten vapauksien voittaminen. Sen mukaan porvaristo halusi säilyttää tsaarin ruoskana työläisiä vastaan ja siksi porvaristo ei kykene viemään vallankumousta loppuun. Demokraattisen vallankumouksen voi johtaa loppuun ainoastaan työväenluokka liitossa talonpoikain kanssa. Päämääränä tulee olla tsaarin kukistaminen aseellisesti sekä väliaikaisen vallankumoushallituksen muodostaminen, jossa valta kuuluu työläisille ja talonpojille ja jossa porvaristo on pakotettu neutraaliksi. Leninin johdolla kehitetty bolshevikkien taktiikka oli päinvastainen, kuin aikaisemmissa Euroopan porvarillis-demokraattisissa vallankumouksissa. Ei tule rajoittua porvarillis-demokraattiseen vaiheeseen, vaan siitä tulee edetä työläisten ja talonpoikaiston valtaan ja suuntautua sen kehittämiseen sosialistiseksi. Edustajakokous nimesi Leninin puolueen pää-äänenkannattajan Proletari-lehden toimittajaksi, Edustajakokouksen jälkeen Lenin arvioi

3:n edustajakokouksen tuloksia kirjassaan "**Sosialidemokraattien kaksi taktiikkaa demokraattisessa vallankumouksessa**".

Vallankumouksellinen liikehdintä synnytti Neuvostot

Liikehdintä levisi yli maan. Tammi-maaliskuussa 800000 työläistä oli lakossa. Lakkojen lisäksi oli talonpoikien ja sotilaiden kapinoita. Lokakuussa oli lakossa 2 miljoonaa ihmistä. Suurimmissa kaupungeissa alettiin vallan elimiksi muodostaa neuvostoja. Pietarissa, Varsovassa, Lodzissa, Bakussa ja Odessassa oli keväällä 1905 suuria lakkoja. Syksyllä vallankumousliike edelleen voimistui. Myös talonpojat liikehtivät ja lokakuussa alkoi poliittinen yleislakko. Tehtaat, posti ja lennätin keskeyttivät työnsä. Tsaari oli pakotettu 17.10.1905 sallimaan yhdistymis- ja kokoontumisvapauden sekä kutsumaan koolle duuman. Tässä vaiheessa Leninin oli vaikea johtaa vallankumoustahtumia ulkomailta käsin ja siksi hän kaikista vaaroista huolimatta palasi marraskuussa 1905 Pietariin. Silloin Lenin johti julkista bolshevikkilehteä "Novaja zizn", johon hän kirjoitteli paljon. Vallankumouksen kohokohdaksi muodostui Moskovan bolshevikkien ja paikallisen neuvoston 7.12.1905 organisoima yleislakko, joka johti 17.12.-05 saakka kestäneeseen aseelliseen kapinaan. Taisteluita käytiin myös muissa suurimmissa kaupungeissa, mutta ne eivät kehittyneet yleiseksi kapinaksi. Tästä vallankumouksellinen liikehdintä alkoi laantua. Kuitenkin edelleen Moskovan kapinan jälkeen oli lakkoja ja talonpoikain liikehdintää sekä kapinoita armeijassa mm. Kronstadtissa ja Viaporissa. lopullisesti vallankumous tukahdutettiin tsaarin toimesta v. 1907.

"Työväen ja talonpoikain vallankumouksen kenraaliharjoitus"

Bolshevikit määrittivät, että perussyöt venäjän ensimmäisen porvarillis-demokraattisen vallankumouksen epäonnistumiseen olivat seuraavat: Pysyvää yhteyttä työläisten ja talonpoikain välille ei kyetty luomaan ja tästä johtuen talonpoikaislevottomuuksia ja työläisten kapinoita ei kyetty sulauttamaan yhdeksi liikkeeksi. Länsimaat saksan johdolla tukivat taloudellisesti tsaaria. Lisäksi työläisten taktiikkaa rikkoi menshevikkien opportunistinen toiminta. Lenin määritteli vuoden 1905-1907 tapahtumat lokakuun vallankumouksen kenraaliharjoitukseksi.

Bolshevikkien linja voitti puolueessa

Monet puolueen jäsenet alkoivat vaatia VSDTP:n yhdistävää edustajakokousta. Lenin totesi, että yhdistäminen on mahdollinen vain vallankumouksellisen marxilaisuuden pohjalta. Lenin ja bolshevikit tekivät suuren työn edustajakokouksen valmistelemiseksi. Tärkeimpiä kysymyksiä olivat mm. agraariohjelman tarkistaminen sekä Puolan, Latvian ja Liettuan puolueiden toiminnan koordinoiminen yhteen VSDTP:n kanssa. Huhtikuussa 1906 avattiin VSDTP:n 4. puoluekokous Tukholmassa. Siellä Lenin piti selostukset ajankohtaisista kysymyksistä, proletariaatin luokkatehtävistä sekä VSDTP:n suhteesta valtakunnan duumaan, aseelliseen kapinaan ja talonpoikaiskysymykseen. Käytiin kovaa taistelua bolshevikkien ja menshevikkien välillä. Bolshevikit esittivät puolueen linjaksi mm. tilanomistajien maan pakkoluovutusta ja kaiken maan kansallistamista. Menshevikit esittivät maan luovuttamista paikallisten itsehallintoelinten, joilta talonpojat sitä voisivat vuokrata. Lenin totesi tämän sovinnonteoksi tilanomistajien kanssa ja totesi, että talonpoikaiskysymystä ei voida ratkaista kukistamatta tsaarin ja tilanomistajien valtaa. Tässä kokouksessa menshevikeillä oli enemmistö ja he saivat läpi esityksensä ja anastivat puolueen pää-äänenkannattajan Sotsial-Demokrat lehden toimituksen. Menshevikkien voitto oli kuitenkin väliaikainen. Neljäs edustajakokous oli tehnyt päätöksen sulauttaa Venäjän alueen eri kansalliset puolueet yhteen VSDTP:een kuuluviksi järjestöiksi. Tämä antoi bolshevikeille mahdollisuuden yhteydenpitoon maan kaikkien kansallisuuksien kanssa. Lenin julkaisi Pietarin työläisille osoitetun kirjeen "**Selostus VSDTP:n yhdistävästä edustajakokouksesta**", jossa hän puolusti Bolshevikkien linjaa. Maan eri osiin ulottuvan kampanjoinnin tuloksena saatiin

puoluejärjestöt ryhmitettyä Bolshevikkien ympärille. Ja vuoden 1907 lopulla pidettiin Lontoossa VSDTP:n viides puoluekokous. Suhtautuminen porvarillisiin puolueisiin oli tärkein kysymys, joka kytkeytyi Venäjän vallankumouksen arviointiin. Päätöslauselmassa vaadittiin ankaraa taistelua Mustia Sotnioita, Kadettien puoluetta sekä suurtilallisten ja suurporvariston puolueita vastaan. Trudovikkien- jotka edustivat lähinnä talonpoikaiston etuja- kanssa katsottiin voitavan tehdä sopimuksia taistelussa tsaarivaltaa vastaan. Kokous vahvisti bolshevikkien linjan vallankumouksessa oikeaksi ja voitto menshevikeistä saatiin kaikissa muissakin kysymyksissä.

Taantumuksen vuosina peräännyttiin järjestelmällisesti

Epäonnistuneen vallankumouksen jälkeen alkoivat taantumuksen vuodet, Aatelisto pyrki fyysisesti tuhoamaan vallankumoukselliset. Vastahyökkäys tapahtui myös ideologisella alueella. Työväenluokan horjuvat ainekset sosialistivallankumoukselliset, menshevikit ja anarkistit joutuivat paniikin valtaan ja sivistyneistön piiristä levisivät erilaiset harhaopit. Poliisi vainosi ja hävitti työväenjärjestöjä ja Bolshevikkien oli pakko siirtää toimintansa "maan alle". Jäsenmäärä supistui. Näissä oloissa bolshevikit peräännyivät kuitenkin järjestelmällisesti säilyttäen organisaationsa toimintakykyisenä. Lontoon kokouksen jälkeen Lenin palasi Venäjälle asettuen Suomeen. Tsaarin ohranan uhatessa Leninin turvallisuutta päätti bolshevikkien johto Leninin siirtämisestä ulkomaille Sveitsiin. Genevessä Lenin organisoi uudelleen Proletari- lehden, joka taantumusvuosina oli oikeasti puolueen pää-äänenkannattaja. Taantumusvuosina bolshevikit katsoivat, että samalla kun tulee lujittaa maanalaisia puoluejärjestöjä niin tulee käyttää hyväksi legaalaisia t. julkisia työväenjärjestöjä mm. ammattiliittoja, osuuskuntia ja työväenklubeja sekä myös valtakunnanduuma. Puolueen piirissä muodostui useita kuppikuntia. Likvidaattorit vaativat uuden puolueen perustamista lännen sosialidemokraattisten puolueiden tapaan. Odzovistit t. vasemmistokommunistit pitivät hyödyttömänä osallistumista julkiseen toimintaan. He halusivat myös kutsua edustajat pois duumasta (odzovistit = poiskutsujat) ja aloittaa aseellisen kapinan. Lisäksi oli erilaisia "sovittelijoita", jotka yrittivät "sovitella" puolueen riitoja. Lenin ja Proletari- lehden toimitus siirtyivät v. 1908 Pariisiin. Siellä pidettiin pian tämän jälkeen v. 1908 puolueen yleisvenäläinen konferenssi. Konferenssi tuomitsi likvidaattoriuden, vasemmistolaisuuden ja erotti likvidaattorit. V. 1909 Proletari- lehden toimituskunnan kokouksessa erotettiin odzovistit, mikä lujitti puoluetta. Taantumusvuosina levisivät idealistista filosofiaa ja mystiikkaa lähenevät filosofiset katsomukset jopa bolshevikkien keskuudessa. Tätä edesauttoi se, että uusin fysiikka oli löytänyt asioita (atomin hajottaminen), joita ei kaikkien materialistien piirissä osattu yleistää. V. 1909 ilmestyi Leninin kirja "**Materialismi ja empiriokritisismi**", jossa hän antoi murskaavan iskun idealisteille, mystikoille ja antoi marxilaisen sisällön tieteen uusille löydöille. Tämä oli vaihe ideologisen selkiytymisen tiellä.

Työväenliike nousee

Vuodesta 1910 työväenliike alkoi aktivoitua. Moskovan ja Pietarin ohella monissa kaupungeissa lakkoiltiin ja järjestettiin joukkokokouksia. Tämä jatkui seuraavina vuosina ja mukaan tulivat talonpojat ja armeija. Bolshevikit asettuivat liikehdinnän johtoon. Keväällä 1911 järjestettiin Pariisin lähistöllä Venäjän aktiiviyöläisille puoluekoulu. Alkuvuodesta 1912 järjestettiin Prahassa yleisvenäläinen ns. "Prahan konferenssi". Konferenssissa painotettiin miten tärkeätä puolueetyössä on käyttää hyväksi kaikkia julkisia toimintamuotoja, mm. duumaryhmää, ammattiliittoja, julkisia työväenyhdistyksiä yms. Määriteltiin poliittinen linja ja taktiikka uuteen vallankumoukselliseen nousuun. Likvidaattorimenshevikit häädettiin puolueesta. Konferenssi vastasi puolueen edustajakokousta ja se valitsi puolueen keskuskomitean, jonka johtoon tuli Lenin. Tämä konferenssi asetti rajapyykin bolshevikkien ja menshevikkien välille ja muodosti yhtenäisen bolshevikkipuolueen. Vuoden 1912 puoluekonferenssin jälkeen puolue alkoi sovittaa yhteen julkista ja "maanalaista" työtä. Sen tuloksena muodostettiin ensimmäinen laajalevikkinen julkinen marxilainen sanomalehti,

Pravda, jonka ensimmäinen numero ilmestyi 22.4.1912 Pietarissa. Samaan aikaan työläisten liikehdintä kasvoi ja v. 1911 lakkolaisten määrä ylitti jo 100000. Huhtikuussa Lena-joen kultakaivosten 6000 työläistä julisti lakon kelvottomia työ-olosuhteita ja huonoa palkkaa vastaan. Bolshevikit paljastivat poliisin aikomukset ampua lakkolaisia. Tsaarin poliisin käskystä 500 työläistä ammuttiin t. haavoitettiin. Tämä aiheutti koko maassa laajan vastalauseen. Bolshevikkien edustajat esiintyivät duumassa lakkolaisten puolesta. Toukokuun 1. päivänä lakossa oli 300000 työläistä ja tästä lakkoliike voimistui edelleen. Vaadittiin tilanherrojen maan pakkoluovutusta, demokraattista tasavaltaa, 8- tunnin työpäivää. Uusi vallankumouksellinen tilanne alkoi kehittyä.

Imperialistinen maailmansota ja Leninin toiminta

Vuonna 1912 Lenin muutti Krakovaan, josta käsin hänen oli helpompi ohjata puolueen ja Pravdan toimintaa. Vuoden 1914 alkupuoliskolla Venäjällä lakkoili jo 1,5 miljoonaa työläistä. Maa kulki kohti vallankumousta. Puolue valmistautui sääntömääräiseen edustajakokoukseen. Sen esti kuitenkin v. 1914 syttynyt imperialistinen maailmansota. Tulevasta sodasta Lenin ja bolshevikit olivat varoittaneet. Myös kansainvälisissä konferensseissa oli sovittu, että sodan syttyessä sosialidemokraattien taktiikka on taistella sotaa vastaan ja nostattaa työväenluokka kukistamaan kapitalismia. Mutta valtaosa Euroopan sosialistijohtajista petti tehdyt sopimukset, kavalsivat työväenluokan ja asettuivat tukemaan maansa porvaristoa. Poikkeuksena olivat bolshevikit. Sodan syttyessä Lenin joutui muuttamaan Krakovasta Sveitsiin. Siellä asuville bolshevikeille hän esitti ensinnä teesinsä: **"Imperialistinen sota on muutettava kansalaissodaksi. Isänmaan puolustaminen imperialistisessa sodassa on kansan kavaltamista, sillä kapitalistit eivät käy sotaa isänmaan vuoksi vaan ryövätäkseen muita kansoja"**. Uudelleen organisoidussa puolueen pää-äänenkannattajassa Sotsial-Demokrat- lehdessä julkaistiin marraskuussa 1914 SDTP:n manifesti **"Sota ja Venäjän sosialidemokratia"**. Siinä sodan luonne opetettiin käsittämään oikealla tavalla. Tsaarin hallitus ryhtyi ankariin vainotoimenpiteisiin bolshevikkeja kohtaan. Sota-ajan laeista huolimatta Leninin onnistui saada yhteys puoluejärjestöihin. Puoluekonferenssissa v. 1915 todettiin: "Sosialistien tulee äänestää sotamäärärahoja vastaan, tulee erota porvarillisista hallituksista, perustaa maanalaisia järjestöjä ja kannattaa sotilaiden veljeilyä rintamalla". Sodan luonnetta selvittäessään Lenin ja bolshevikit tekivät mittavaa työtä veljespuolueiden suuntaan. uuden aikakauden olemuksen Lenin paljasti "Imperialismi kapitalismin korkeimpana vaiheena". Siinä hän arvioi tilanteen muodostuneen sellaiseksi, että sosialismin voitto on mahdollinen yhdessä maassa. Kapitalismin taloudellisen kehityksen epätasaisuuden laki johtaa imperialistiset valtiot eriarvoiseen asemaan. Imperialistinen maailmansota oli seurausta kapitalistien kilpailusta maailman uudelleenjakamiseksi. Leninin mukaan tässä tilanteessa, kun imperialistiset valtat olivat sodassa keskenään, oli mahdollista irrottaa yksi tai useampia valtoja irti imperialismin leiristä. Leninin teoria muodosti perustan bolshevikkien taktiikalle Lokakuun vallankumouksen organisoimiseksi.

Bolshevikit hyväksyivät, jonka mukaan "imperialistinen sota on muutettava kansalaissodaksi, sotilaiden tulee kääntää aseensa oman maansa porvaristoa vastaan ja kukistamalla hallitseva luokka voidaan allekirjoittaa oikeudenmukainen rauha". Sodan aikana bolshevikit harjoittivat toimintaa armeijan piirissä. Venäjän sosiaalisia ongelmia ei oltu ratkaistu, vallankumouksellinen tilanne kehittyi ja kriisi kärjistyi sodan aikana. Maassa alkoi esiintyä lakkoliikehdintää ja tsaarin armeija kärsi tappioita. Naiset alkoivat kapinoida. Venäjä alkoi lähestyä toista vallankumousta.

Helmikuun vallankumous

Vuonna 1917 puolueen jäsenmäärä oli 20000 mutta puolueen vaikutus oli kuitenkin suhteellisesti suurempi. Bolshevikit saivat puolelleen tärkeimmät työväen järjestöt. Sota vaikutti kielteisesti maatalouteen ja liikenteeseen. Lakot voimistuivat. Kun vuonna 1914

käytiin 70 lakkoa niin v. 1916 oli jo 1500 lakkoa. Tsaari ei kyennyt turvaamaan voittoja rintamalla, joista porvaristo oli kiinnostunut. Työväenluokka, talonpojat ja vallankumoukselliset sotilaat vaativat rauhaa ja parempia oloja. Verisunnuntain vuosipäivänä 1917 Pietarin ohella mm. Moskovassa, Bakussa sekä Nizni Novgorodissa järjestettiin sodanvastaisia mielenosoituksia. Pietarissa Putilovin tehtailla alkoi 23.2.-17 bolshevikkien aloitteesta voimakas lakkoliike leviten koko Venäjälle. Bolshevikit kehottivat työläisiä aseelliseen kapinaan. 26.2.-17 Pietarin varusväki siirtyi lakkolaisten puolelle ja aseellinen kapina voitti 27.2.-17, kun Pietarin varusväki kieltäytyi ampumasta työläisiä. 27.2.-17 Bolshevikkien keskuskomitea julkaisi manifestin, jossa kansaa kehoitettiin muodostamaan väliaikainen vallankumousohallitus, säätämään 8-tunnin työaikalaki, takavarikoimaan tilanomistajien maat ja lopettamaan imperialistinen sota. Porvaristo ei enää uskaltanut esittää tunnusta monarkian säilyttämiseksi. Samaan aikaan työläiset alkoivat perustaa neuvostoja ja sotilaat omia komiteoitaan, minkä tuloksena perustettiin Pietarin työläisten ja sotilaiden neuvostojen komitea. Venäjällä syntyi uusi tilanne, kun 2.3.-17 perustettiin uusi porvarillinen väliaikainen hallitus, jolloin tsaari luopui vallasta ja Venäjästä tuli porvarillinen tasavalta.

Kaksoisvalta

Itsevaltiudesta oli tehty loppu ja julistettu porvarillisia vapauksia. Vuoden 1917 alussa Pietarin neuvostojen enemmistö oli kuitenkin pikkuporvarillisilla puolueilla, menshevikeillä ja eserreillä. Näiden puolueiden johtajat sopivat bolshevikeilta salaa muodostaa väliaikainen hallitus, johon kuului porvariensa ja tilanherrojen edustajia ja joka ei aikonutkaan toteuttaa työläisten esittämiä vaatimuksia. Väliaikainen hallitus edusti porvariston diktatuuria ja neuvostot edustivat työläisten ja talonpoikain diktatuuria. Neuvostojen valta perustui aseistettuihin työläisiin, talonpoikiin ja vallankumouksellisiin sotilaisiin. Siksi väliaikainen hallitus ei voinut hyväksyä ainoatakaan lakia ilman neuvostoja. Neuvostot taasen olivat voima ilman valtaa, koska he tunnustivat väliaikaisen porvarillisen hallituksen, joka ei halunnut toteuttaa kansan vaatimuksia 8-tuntisesta työpäivästä, sodan lopettamisesta, maareformista yms. Muodostui porvariston vallan ja työväen vallan omalaatuinen yhteen punoutuma. Bolshevikkien toiminta oli nyt kuitenkin julkista ja he aloittivat järjestöllisen organisoitumisen ja selvitystyön. Välittömästi vallankumouksen jälkeen alkoi ilmestyä uudelleen (5.3.1917) Pravda. Tavoitteena oli saada edustajia neuvostoihin niin, että kansan tahto pääsisi voitolle.

Huhtikuun teesit

Saatuun tiedon helmikuun vallankumouksesta alkoi Lenin välittömästi toimittaa bolshevikeille ohjeita ns. "**Kirjeitä kaukaa**". Niissä hän totesi, että oli päättynyt vasta vallankumouksen ensimmäinen vaihe, joka antoi vallan porvaristolle ja että väliaikaiseen hallitukseen ei saa luottaa. Lenin vaati, että kaikenlaiset hankkeet yhdistymisestä menshevikkien kanssa vaarantavat vallankumouksen ja että on välittömästi aloitettava selvitystyö työläisten keskuudessa. Leninin neuvot eivät kuitenkaan täysin saavuttaneet Pravdan lukijoita, koska toimituskunnan jäsen Kamenev julkaisi vain yhden Leninin kirjeen ja senkin "vesitettyinä". Tästä johtuen monet bolshevikit ottivat väliaikaiseen hallitukseen puolimenshevistisen kannan. Puolueen johtajan Leninin poissaolo oli tässä vaiheessa suureksi vaaraksi puolueelle ja vallankumoukselle. Suurten vaikeuksien jälkeen Lenin palasi 3.4.-1917 Venäjälle. Suomen asemalla järjestettiin suuri joukkokokous. Siinä pitämässään puheessa Lenin kutsui työläisiä, sotilaita ja talonpoikia taisteluun sosialistisen vallankumouksen puolesta. Seuraavana päivänä Lenin esitti bolshevikkien kokouksessa kuuluisat "**Huhtikuun teesit**". Niiden keskeinen sisältö oli seuraava: Ei saa antaa mitään tukea väliaikaiselle hallitukselle. On aika siirtyä porvarillisesta vallankumouksesta sosialistiseen vallankumoukseen. On päästävä irti kaksoisvallasta ja otettava valta neuvostojen käsiin. Parlamentaarisesta tasavallasta palaaminen olisi paluuta taakse päin, vaan tulee siirtyä teollisuustyöläisten, maatyöläisten ja talonpoikain Neuvostotasavallasta. On tärkeää huomata,

että Lenin ei esittänyt aseellista kapinaa väliaikaista hallitusta vastaan, joka sillä hetkellä nautti neuvostojen luottamusta. Hän esitti selostustyön kautta hankittavaksi enemmistöä neuvostoihin. Teesit levisivät nopeasti kaikkiin puoluejärjestöihin. Suurimpien kaupunkien puolue-elimissä ne käsiteltiin 10-15 päivän kuluessa. Puoluekonferenssi 24-29.4.-17 hyväksyi teesit ja päätti muuttaa porvarillis-demokraattisen vallankumouksen sosialistiseksi vallankumoukseksi.

Heinäkuun kriisi ja kaksoisvallan loppu

Bolshevikit valmistautuivat huhtikuun jälkeen vallankumoukseen rauhanomaisin keinoin. Päähuomio kiinnitettiin toimintaan kansanjoukoissa. Myös armeijan joukko-osastoihin perustettiin puolue-osastoja. Kesällä bolshevikkien vaikutus alkoi ratkaisevasti lujittua, kun selvisi, että hallituksen, menshevikkien ja eserrien linja ei johda mihinkään. Puolueen jäsenmäärä oli kohonnut yli 200000. Pietarin tehdaskomiteoissa bolshevikeilla oli 3/4 enemmistö. Toisaalta vastavallankumous valmistautui ratkaisevaan taisteluun. 4.7.-17 hallitus organisoi armeijan rintamalla hyökkäykseen ja palautti voimaan kuolemantuomion. Hyökkäys rintamalla epäonnistui. Silloin Pietarin työläiset lähtivät kadulle vaatimaan vallan siirtämistä neuvostoille. Hallitus hyökkäsi 3.7.-17 rintamalta siirrettyjen asevoimien tuella menshevikkien ja eserrien suostumuksella 500000 mielenosoittajan kimppuun ja 5.7.-17 Pravdan toimitus tuhottiin. Mielenosoittajia ammuttiin. Annettiin myös käsky Leninin vangitsemiseksi, mutta puolueen onnistui siirtää Lenin Pietarista Suomen puolelle. Menshevikit olivat lopullisesti pettäneet vallankumouksen. Sosialisti Kerenskin johdolla kaikki valta siirtyi nyt imperialistista politiikkaa toteuttavalle väliaikaiselle hallitukselle ja kaksoisvallasta tuli loppu.

Valmistautuminen aseelliseen kapinaan

Heinäkuun tapahtumien jälkeen tilanne Venäjällä muuttui. Suomesta käsin Lenin esitti arvion, jonka mukaan vallankumouksen rauhanomainen vaihe ja kaksoisvalta on päättynyt. Menshevikkien ja eserrien petturuudesta johtuen vallassa on täysin porvarillinen hallitus ja neuvostot ovat täysin vastavallankumouksen puolella. Lenin esitti tunnuksen "kaikki valta neuvostoille" väliaikaista hylkäämistä ja valmistautumista kukistamaan väliaikainen hallitus aseellisesti. Nämä esitykset hyväksyttiin 26.7.-3.8.-17 pidetyssä 6:nnessa puolueen edustajakokouksessa. Kokouksen jälkeen alettiin tehdä selvitys- ja järjestelytyötä tehtaissa, armeijan osastoissa ja maaseudulla. Hankittiin aseita ja perustettiin punakaartilaisosastoja. Tässä vaiheessa päiväjärjestykseen asettui kysymys valtiosta, miten suhtautua porvarilliseen valtioon ja millainen tulee olla työväen ja talonpoikain hallitseman valtion. Tässä vaiheessa syksyllä 1917 Lenin kirjoitti vallankumouksen kehittämiseksi teoksensa "**Valtio ja vallankumous**". Siinä hän kehitteli edelleen Marxin ja Engelsin oppia valtiosta ja työväenluokan vallasta ja selvitti millainen tulee olla työväen ja talonpoikain valtion.

Kornilovin kapina

Heinäkuun alun tapahtumien jälkeen kansa alkoi kuitenkin herätä. Taloudellinen kriisi syveni. Työläiset ja sotilaat alkoivat joukoittain erota menshevikeistä ja esserristä polttaen jäsenkirjojaan. Kun selvisi, että hallitus ei aio toteuttaa kansan vaatimuksia alkoivat neuvostot nopeasti siirtyä vallankumouksen puolelle. Mutta myös porvaristo ryhtyi laajentamaan vastahyökkäystään. Vallankumouksellisimpia joukko-osastoja riisuttiin aseista ja alettiin siirtää rintamalle. Pietariin siirrettiin hallitukselle uskollisia joukkoja. Kerenski yhdessä ulkomaisten imperialistien, tilanherrain porvariensa kanssa alkoi järjestää Tsaarille uskollisen kenraali Kornilovin avulla Pietariin Etelä-Venäjältä vastavallankumouksellisia joukkoja. Nämä eivät osanneet venäjän kieltä ja Kornilov oletti, että nämä eivät siksi saa yhteyttä Pietarin väestöön. Muodollisesti Kornilov lähti kapinaan väliaikaista hallitusta vastaan, mutta todellisuudessa tarkoitus oli tuhota punakaartit. Väliaikaisen hallituksen pääministeri Kerenski kuitenkin pelästyi liittolaistaan Kornilovia ja joutui hyväksymään käskyn työläisten

mobilisoimiseksi Pietarin puolustamiseen. Tämän "tehtävän" organisoivat bolshevikit. Jaettiin aseet ja perustettiin työläisosastoja. Pietarin puolustukseen vedettiin mukaan varusväki ja Itämeren laivasto. Voimasuhteet olivat muuttuneet niin, että Pietarin puolustus oli bolshevikkien käsissä. Bolshevikit organisoivat liikkeelle agitaattoreita, jotka lähtivät Kornilovin armeijaa vastaan ja soluttautuivat kornilovilaisten joukkoon. Ja niin taitavia olivat bolshevikkien agitaattorit, että kapina kuivui kasaan ja jopa kasakat kieltäytyivät hyökkäämästä Pietariin.

"Kaikki valta neuvostoille"

Kornilovin vastaisten taistelujen aikana tapahtui lopullisesti neuvostojen vasemmistolaistuminen. Elokuussa Pietarin neuvostossa saivat bolshevikit enemmistön ja se julisti tunnuksen "kaikki valta neuvostoille". Syyskuussa Moskovan neuvoston ohella yli 250 neuvostoa tukivat tunnusta "kaikki valta neuvostoille", mutta nyt tämä tunnus tarkoitti aseellista kapinaa. Kornilovin kapinan jälkeen vallitsi joitain päiviä tilanne, jolloin valta olisi voinut siirtyä rauhanomaisesti neuvostoille, mutta menshevikit ja eserrät eivät suostuneet ja siirtyivät yhä enemmän oikealle. Tämä tilanne meni ohi ja ainoa tie oli aseellisen kapinan valmistelu.

Lokakuun vallankumous

Väliaikaisen hallituksen politiikka johti maan syksyllä katastrofin partaalle. Teollisuus ja liikenne ajautui rappiolle, raaka-aineista ja poltto-aineista oli suuri pula, oli elintarvikepula ja valtiontalouden vararikko. Moskovan ja Pietarin varuskunnat sekä Itämeren laivasto siirtyivät vallankumouksen puolelle. Lenin lähetti syyskuussa puolueelle sekä Pietarin ja Moskovan komitealle kaksi kirjettä: **"Bolshevikkien on otettava valta"** ja **"Marxilaisuus ja kapina"**, joissa hän luonnosteli kapinan toteuttamisen. Bolshevikkipuolueessa oli tällöin 400000 jäsentä. Lokakuussa Lenin palasi jälleen Pietariin, minkä jälkeen 10.10.-17 pidettiin puolueen keskuskomitean kokous, jossa hyväksyttiin päätös kapinan valmistelusta ja toteuttamisesta. Keskuskomitean jäsenistä ainoastaan Kamenev ja Zinovjev vastustivat kapinaa Aseellisen kapinan valmistelua varten perustettiin esikunta, jonka johtoon tuli Lenin. Lenin torjui kaikki yritykset siirtää kapinan alkamisajankohtaa, koska se olisi merkinnyt vallankumouksellisen tilanteen hukkaamista. Kapinaan valmistauduttiin koko maassa. Puolueen keskuskomitean päätöslausemia asettui kannattamaan Moskovan ja Pietarin konferenssien ohella 30 aluekonferenssia. Samaan aikaan bolshevikit valmistelivat neuvostojen II:n yleisvenäläisen edustajakokouksen valmistelemista, joka määrättiin kokoontuvaksi 25. lokakuuta. Lokakuussa punakaartin miesvahvuus Pietarissa oli 40000 ja muissa kaupungeissa 200000. Pietarin varuskunnan vallankumouksellisten sotilaiden miesvahvuus oli 150000 ja Itämeren laivasto käsitti 80000 matruusia ja 750 sota-alusta. Lisäksi vallankumouksen puolelle siirtyi miljoonia kenttä-armeijan ja selustan varuskuntien sotilaita. Vallankumous joutui suureen vaaraan kun keskuskomitean petturijäsenet Kamenev ja Zinovjev antoivat 18.10. menshevikkilehdistössä ilmi suunnitelman aseellisen kapinan toteuttamisesta. Kerenskin hallitus alkoi siirtää 19.10. vastavallankumouksellisia joukkoja Pietariin. Kapina päätettiin siirtää alkavaksi päivää ennen neuvostojen II:n yleisvenäläisen edustajakokouksen alkamista 24.10. Kerenskin hallitus aloitti vastatoimensa 24.10 aamulla lähettämällä panssariautoja tuhoamaan bolshevikkien toimistoja ja lehtien toimituksia. Mutta vallankumoukselliset joukot olivat kaikkialla vastassa Kerenskin joukkoja häätämällä heidät pois. Lenin saapui Smolnaan vallankumouksen johtokeskukseen 24.10 yöllä. Samana yönä piirrettiin talvipalatsi. 25.10. Päivällä miehittiin asemat, posti ja lennätin, Nevan sillat, ministeriöt ja valtionpankki. Yöllä 25.-26.10. panssarilaiva Auroran merkkilaukauksesta alkoi työläisten, sotilaiden ja matruusien väkiryynnäkö Talvipalatsiin, jonne väliaikainen hallitus oli linnoittautunut. Väliaikainen hallitus vangittiin. Vallankumous toteutettiin suunnitelmien mukaan lokakuun 25-26. päivinä (marraskuun 7-8. päivinä), jolloin vallankumous saavutti voiton Pietarissa. Moskovassa vallankumous voitti 25.10-2.11.-17 (7-15.11.-17). Lokakuun 25. päivänä Pietarissa alkanut neuvostojen toinen edustajakokous, jossa

nyt valtava enemmistö oli siirtynyt bolshevikkien käsiin saattoi ilmoittaa kaiken vallan maassa siirtyneen työläisten, talonpoikain ja sotilaiden neuvostoille. Tämä kokous hyväksyi ensimmäisinä lakeinaan esityksen kaikille sotaikäyville maille ehdotuksen rauhasta ja päätöksen maan kansallistamisesta ja luovuttamisesta talonpoikain haltuun. Samaten kokouksessa ilmoitettiin kaiken vallan maassa siirtyneen neuvostojen käsiin, valittiin uudelle vallalle hallitus, kansankomissaarien neuvosto, jonka johtoon valittiin Lenin.

Riston kommentit:

Hyvä juttu, mutta lyhentämistä varten oheistan muutaman tarkennuksen:

1. Tsaarin Venäjä oli puolifeodaalinen YHTEISKUNTA, mutta yhä TÄYSFEODAALINEN VALTIO.

Maaorjien vapautus jätti maanomistuksen yhä valtiolle, talonpojat olivat valtiolle velkaa osuutensa yhteismaista, ja heidän täytyi maksaa yhteisölle osuutensa velasta voidakseen lähteä maayhteisöstä ja myydä maansa, tai ryhtyä kulakiksi. Valtio antoi valituille kulakeille lainaa itsensä vapaaksiostoa varten asiaa varten perustetusta erikoispakista, jolloin yhteisövelka muuttui kulakin yksityisvelaksi. Sittenkin ne kulakkien velat annettiin anteeksi, mikä kuulosti kaikkien mielestä hyvältä, mutta ei ollut sitä todellisuudessa: kulakkiluokka vakiintui eikä siihen enää päässyt "tavallisiatalonpoikia", varakkaitakaan. Ja Tsaarin valtio keskitti kaiken taloudellisen asioimisensa maaseudun kanssa kulakkitalouksille.

Aateliset saivat suuret maaosuudet hyödyntääkseen, mutta ne eivät olleet kapitalistista yksityisomistusta. Valkoiset ja kadetit ja käytännössä myös menshevikit olivat asiasta eri mieltä. Tsaarin Venäjällä oli 1870-1913 meneillään MAATALOUDEN PAKKOKULAKISAATIO, jonka yksi osa oli, että Tsaari kutsui I maailmansotaan noin kasi kertaa niin ison armeijan kuin välttämättä olisi tarvinnut, jotta sotilaiden maat olisivat tipahtaneet mahdollisimman helposti kulakkien käsiin.

2. Kerenskiläiset ja Valkoiset olivat kaksi eri ryhmää, edellisen tukipylväs olivat kulakit ja vallankumouksen kautta kulakiksi ryhtyvät varakkaat talonpojat, ja kaupungin porvaristo, Valkoisten perusta olivat aateliset ja kirkko. Nuo taistelivat aivan tosissaan toisiaan vastaan erityisesti valkoisen Kornilovin kapinassa, joka liittyi valkoisen johdon nokkimisjärjestys- taisteluihin, ja bolshevikit olivat silloin Kerenskin puolella.

Kerenskin kohtaloksi muodostui, että hän "peri" tsaarin ulkomaiset tukijat, erityisesti Britanian, jopa rupesi itsevaltaisesti määräämään tämän politiikasta omista sotaponnistuksistaan lähtien, ja esitti Kerenskiä irrottamasta edes tilapäisesti Venäjää sodasta. Irrottautuminen sodasta olikin Lokakuun vallankumouksen päätunnus.

3. Ozdivistit: kysymys ei ole mitenkään "yksiniitinen": Stalinkin oli sitä mieltä, ettei pidä mennä Duumaan, koska sillä ei ole mitään valtaa, ja koska tsaari ja sittenkin äärioikeisto saattavat ottaa ja tappaa kansan todelliset edustajat. Bolshevikit ratkaisivat ongelman niin, että keskeisimmät johtajat kuten Lenin eivät asettuneet ehdolle. (Stalin ei ollut kovin keskeinen johtaja, mutta hänkään ei asettunut ehdolle. Trotski ol ituolloin vielä menshevikki.) Osa ehdokkaista ja edustajista tapettiinkin, ja vielä useampaa yritettiin tappaa. Mutta Kornilovin kapina osoitti Duumaan osallistumisenoikeaksi, sillä Duuman enemmistö asennoitui Kornilovia vastaan.

Lokakuun vallankumouksen kokonaismerkitys ei ole vieläkään täysin kirkastunut, esimerkiksi että mikä oli sen merkitys 1900-luvun TIETEELLISELLE vallankumoukselle.

Esimerkiksi Pavlovin suorittamaa kumousta tieteellisessä ihmiskuvassa, jota nyt antipavlovistit yrittävät "ottaa takaisin", ei olisi tapahtuneessa muodossa tuolloin vielä lainkaan tapahtunut ilman Lokakuun vallankumousta, vaikka sen TIEDOLLISET edellytykset Vygostkin ajatteluteorian perusteita myöten jo LSSVK:n aikana olivatkin olemassa.

Risto

Luku 2, Kansalaissota, Neuvostoliiton perustaminen ja ensimmäinen viisivuotiskausi

1. Neuvostoliiton merkitys ihmiskunnalle (Julkaistu kansan äänessä 1/05), ((Pääartikkeliin osat1-5 lisätty 1.12.08 lisätty edelle artikkeli Lokakuun vallankumouksesta))

Lokakuun vallankumous muutti maailman perusteellisesti. Pääoma oli varuillaan. Kapitalismi ei ollut enää ainoa yhteiskuntajärjestelmä maailmassa. Se oli saanut kilpailijan, sosialismin. Niin suuri oli uuden sosialistisen valtion merkitys työväenluokalle, että porvaristo näki välttämättömäksi kerätä interventiojoukkoja kapitalistien ja tilanherrojen tueksi. Meidän on tarpeellista kertoa totuus Neuvostoliitosta, koska historiansa aikana maa saavutti voiman, joka vaikutti maailmassa kaikkialle. Oli tapana sanoa, että aina siellä, missä työläiset ja kapitalistit istuivat yhdessä neuvottelupöytään, istui siihen myös kolmas näkymätön neuvottelija, Neuvostoliitto. Neuvostoliitto muodosti perustan, jonka turvin siirtomaiden kansat vapautuivat siirtomaaisännistään ja teollistuneiden kapitalistimaiden työväenluokka loi oman hyvinvointivaltionsa. Tänään on tarpeen kertoa Neuvostoliitosta uusille lukijoille, koska ensi kesänä tulee kuluneeksi 60 vuotta siitä, kun Neuvostoliitto toisessa maailmansodassa löi maailmanvalloituksen pyrkineen kapitalistisen saksan ja vapautti ihmiskunnan fasismista.

Imperialistit sytyttivät kansalaissodan

Vallankumouksen jälkeen solmittiin aseleposopimus Saksan ja sen liittolaisten kanssa. Neuvostovalta oli tekemässä ensimmäisiä päätöksiään talouden ja politiikan alueella kun Saksalais- Itävaltalaiset joukot aloittivat helmikuussa 1918 hyökkäyksen koko rintamalla.. Ne miehittivät mm. suuren osan Valko- Venäjää, Ukrainaa ja uhkasivat Pietaria. Nuori Puna-armeija pysäytti vihollisen hyökkäyksen Pietariin 23.2.1918. Siitä päivästä tuli puna-armeijan syntymäpäivä. Neuvostovalta oli pakotettu solmimaan tappiollisen rauhan Brest- Litovskissa 3.3.1918, jonka tuloksena Saksalaiset jäivät valloittamilleen alueille. Keväällä ja kesällä 1918 puolestaan Entente- valtioiden joukot nousivat maihin pohjoisessa, idässä ja etelässä aloittaen etenemisen kohti maan sisäosia yhdessä tsaarin kenraalien johtamien valkokaartilaisten kanssa. Kesällä 1918 3/4 maasta oli valkokapinallisten ja maahantunkeutujien hallussa. Kommunistinen puolue organisoi puolustuksen ja sotilaskoulutuksen, siirryttiin yleiseen asevelvollisuuteen ja muodostettiin työläisten ja talonpoikain puolustusneuvosto. Punaisen armeijan vahvuus lähenteli miljoonaa. Syyskesällä 1918 muodostettiin itäinen -, eteläinen - ja pohjoinen rintama. Tämän jälkeen puna-armeija saavutti vihollisesta ensimmäiset voittonsa vapauttaen alueita kaikilla kolmella rintamalla. Samaan aikaan maailmansota päättyi Saksan

tappioon. Brestin rauhansopimus mitätöitiin ja puna- armeija vapautti saksalaisten hallitsemat alueet. Mutta tämän jälkeen Entente- vallat voimistivat interventiotaan ja tulivat Ukrainaan ja Taka- Kaukasiaan saksalaisten tilalle ja lähettivät lisää joukkoja Jäämerelle, kauko- itään ja Mustalle merelle sekä Itämerelle. Joulukuussa 1918 Koltsakin valkoarmeija aloitti itäisellä rintamalla hyökkäyksen pyrkien yhtymään Arkangelin suunnalta hyökkäävien maahantunkeutujien kanssa tarkoituksenaan suunnata isku Moskovaan. Mutta vuoden 1919 alussa puna- armeija torjui Koltsakin joukot Permin seudulla.

Ententen kolme sotaretkeä ja neuvostovallan voitto

Entente- vallat organisoivat vuosina 1919-20 kolme sotaretkeä. Idästä varustettiin uudelleen Koltsakin (550000 miestä) armeija. Etelästä käsin organisoitiin valkokenraali Denikin armeija (100000 miestä) ja Baltian suunnasta Kenraali Judenitsin armeija. Keväällä Koltsakin joukot yhdessä maahantunkeutujien kanssa aloittivat hyökkäyksen vallaten Uralin alueen pyrkien yhdistymään Volgan suunnalla majailevien Denikin joukkojen kanssa. Rintama venyi 2000 km mittaiseksi. Neuvostovallan sisäistä tilaa vahvasti kommunistisen puolueen muuttuminen työläisten ja köyhälistöalonpoikain liitoksi. Puolue, nuorisoliitto ja ammattiliitot suorittivat jäsentensä mobilisoinnin yhteensä 110000 sotilasta. Samaan aikaan syntyi neuvostotasavaltojen kesken sotilaspoliittinen liitto 1.6.1919. Leninin johtama puolustusneuvosto ja puolueen keskuskomitea järjestivät vihollisen lyömiseksi suunnatun toiminnan. Keväällä 1919 itärintaman eteläinen ryhmä löi Koltsakin pääjoukot ja sen seurauksena Uralin alue ja Länsi- Siperia vapautettiin. Koltsakin armeija kärsi lopullisen tappion v. 1919 lopulla. Tämän jälkeen suomalaiset valkokaartit työnnettiin takaisin ja Judenitsin armeija torjuttiin elokuussa. Tässä vaiheessa Neuvostovallan avuksi tuli USA:ssa työläisten liike, joka vaati voimallisesti "Kädet irti Neuvosto- Venäjältä". Uusia interventiojoukkoja ei enää uskallettu lähettää ja imperialistit oli pakotettu vetämään joukkojaan pois Venäjältä. Sotaa jatkettiin antamalla valkokenraaleille massiivista materiaalista apua.

Toinen Ententen sotaretki perustui etelässä majailevan Denikin armeijan tukemiseen. Sen Moskovaan suuntautuva hyökkäys alkoi 3.7.1919. Rintama ulottui Dnepriltä Volgalle. Denikin armeijaa tukivat Puolan tilanherrojen armeija lännessä ja Judenitsin armeija luoteessa. Hyökkääjät saavuttivat menestystä. Etelärintama sai miehistötäydennystä n. 70000 sotilasta ja siitä erotettiin erikseen kaakkoisrintama. Kahden rintaman hyökkäys Denikin armeijaa vastaan alkoi 11.10.1919 ja valkokaartilaiset kärsivät Voronetsin ja Orelin luona ratkaisevan tappion. Budjonnyin johtama ratsuväkiarmeija tuhosi lopullisesti Denikin armeijan v. 1920 alussa Etelä- Ukrainassa. Marraskuussa 1919 murskattiin Judenitsin armeija Pietarin lähistöllä ja vuoden 1920 alussa voitettiin valkokaartilaisjoukot lopullisesti pohjoisrintamalla Pohjois- Venäjällä ja vallattiin Arkangeli ja Muurmansk.

Entente järjesti vielä kolmannen sotaretken neuvostomaata vastaan. Sen runkona olivat Krimillä majaileva Kenraali Wrangelin armeija ja tilanherrojen Puolan armeija, joka tunkeutui keväällä 1920 Valko- Venäjälle ja Ukrainaan. Mutta nyt Neuvostomaan puolustukseen saatiin apua muilta rintamilta ja kesä- heinäkuussa muodostetun länsirintaman joukot vapauttivat Ukrainan ja Valko- Venäjän. Lokakuussa punaisen armeijan joukot tuhosivat Kenraali Wrangelin armeijan Krimillä. Vuoden 1920 loppuun mennessä hyökkääjien perusvoimat oli tuhottu. Vuoden 1922 alkupäivinä valkosuomalaiset häädettiin lopullisesti Karjalasta. Kansalaissodan viimeiset taistelut käytiin, kun valkokaartilaisten ja maahantunkeutujien viimeinen linnake Vladivostok vapautettiin 25.10.1922. Yli neljä vuotta kestänyt kansalaissota ja ulkomaisten maahantunkeutuminen oli aiheuttanut mittamattomat aineelliset vahingot ja riistänyt yli 7 miljoonan neuvostomaan ihmisen hengen. Vasta nyt uusi Neuvostomaa oli valmis aloittamaan rauhanomaisen rakennustyön sosialismin kehittämiseksi.

Mitä merkitsi voitto kansalaissodassa?

Kansalaissodan voitolla oli uudelle neuvostovalle sekä laajassa mielessä koko maailman työväenluokalle suuri merkitys. Taisteluissa syntyi eri neuvostotasavaltojen yhteistyö ja laskettiin perusta Neuvostoliiton muodostamiselle. Kommunistisen puolueen jäsenmäärä kasvoi ja puolueella oli suurin vastuu puna-armeijan organisoimisessa. Kun v. 1918 puna-armeijassa oli 30000 puolueen jäsentä, niin v. 1920 alkupuolella heitä oli jo 300000. Puolueeseen tulivat työläiset, talonpojat ja vanhan armeijan sotilaat. Kansalaissodan aikana koko uusi neuvostovaltio jouduttiin organisoimaan yhdeksi suureksi taisteluleiriksi. Tämä vaihe asetti heti alussa uuden neuvostovaltion yhtenäisyyden ja valtiollisen organisointikyvyn koetukselle. Neuvostovalta kesti tämän kokeen ja vahvisti sen kautta asemaansa. Kansainvälisen luokkataistelun kannalta tärkeä merkitys oli sillä, että muodostui kansainvälinen työväenluokan solidaarisuus. "Kädet irti venäjältä" kampanja oli yhteistä maailmanlaajuisista luokkataistelua, joka pakotti imperialisteja irtaantumaan interventiosodasta.

Sotakommunismi ja uusi talouspolitiikka

Kansalaissodan aikana kaikki voimat oli keskitettävä vihollisen torjuntaan. Siksi talouden alalla suoritettiin nopea uudelleenjärjestely, jota sanottiin sotakommunismiksi. Silloin tämä merkitsi mm. seuraavia asioita: Perustettiin kansantalouden elimiä, joilla oli laajat oikeudet rintaman varustamisen vuoksi. Taisteluihin rintaman puolesta jouduttiin keskittämään koko teollisuus ja kansantalous. Silloin kansallistettiin kaikki suuret ja pienet teollisuuslaitokset ja tavaranvaihto oli kielletty. Kaikki työssäkävijät saivat samansuuruisen erän elintarvikkeita ja vaatteita kortilla. Maanviljelijöiden tuli luovuttaa käytännössä ilmaiseksi kaikki ylimääräiset elintarvikkeet. Porvaristolta ja tilanherroilta riistettiin oikeus saada elintarvikkeita kortilla. Lenin painotti jo sotakommunismin alussa, että tämä epänormaali aika taloudessa voi olla vain väliaikainen. Luonnollisestikin tällainen vaihe koeteli työläisten ja talonpoikain liittoa. Sota oli heikentänyt teollisuutta. Kun v. 1913 suurteollisuuden palveluksessa oli 2,6 miljoonaa työläistä, oli luku v. 1921 vain 1,2 miljoonaa. Tämä epäsuhde oli selkeä uhka proletariaatin diktatuurin luokkapohjalle. Sodan oloissa talonpojat ymmärsivät pakkoluovutuksen, mutta ei enää sodan jälkeen. Tärkeitä oli kuitenkin, että siirtyminen kapitalismista sosialismiin tarvitsee siirtymä- ajan, jonka pituus määräytyy kunkin valtion olosuhteiden perusteella ja vallankumouksen jälkeen Neuvostomaassa toimi useita erilaisia talousmuotoja. Tämän vuoksi Venäjän Kommunistisen puolueen 10. edustajakokous teki maaliskuussa 1921 päätöksen siirtymisestä uuteen talouspolitiikkaan (NEP), joka merkitsi mm. osittaisten kapitalististen elementtien palauttamista talouselämään. Tämän jälkeen säädettiin lakeja joiden perusteella mm. elintarvikkeiden luovutusvelvollisuus muutettiin luontaisveroksi, jolle määrättiin yläraja. Samaten hyväksyttiin asetukset vapaan tavaranvaihdon ja rahatalouden sallimisesta sekä suotiin ulkomaisille yrityksille oikeus toimia neuvostomaassa. Tämä toi mukanaan kapitalististen aineiden lisääntymisen yhteiskunnassa, mutta valtiovalta ja kaikki kansantalouden avainasemat pidettiin neuvostovaltion käsissä. Siirtymävaiheen muotona NEP- politiikka oli välttämätön. Neuvostoliitossa NEP- politiikka toteutettiin vuosiin 1936-37 saakka, kun katsottiin, että sosialistisesta talousmuodosta tuli vallitseva.

Goelro ja jälleenrakentaminen

Neuvostovalta selvisi sodasta voittajana, mutta v. 1920 teollisuuden kokonaistuotanto oli vain n. 13,8 % sotaa (v. 1913) edeltävästä tasosta. Sota ulkomaista maahantunkeutujaa ja valkokapinallisia vastaan ei ollut vielä kunnolla päättynyt, kun joulukuun lopulla 1920 neuvostojen yleisvenäläinen edustajakokous käsitteli maan jälleenrakentamista. Mutta tärkein asia oli maan sähköistämissuunnitelman (GOELRO) käsittely. Lenin totesi: "Kommunismi on sama, kuin koko maan sähköistäminen". Goelro oli tärkein osa jälleenrakentamista ja se edellytti 30 suuren yhteisteholtaan 1,5 miljoonaa kw kehittävien voimalaitosten (joista 20 höyryvoimalaitosta ja 10 vesivoimalaitosta) rakentamista lähimmän 10-15 vuoden aikana.

Päätökset edellyttivät teollisuustuotannon lisäämistä 80-100 % sodanedelliseen tasoon verrattuna. Kaikki uusi teollisuus suunniteltiin sähkövoiman varaan. Tämä jälleenrakennus- ja sähköistämissuunnitelma oli ensimmäinen neuvostovaltion pitkän tähtäimen ajanmukaiseen tekniikkaan perustuva kansantalouden kehittämis- ohjelma. Uuden talouspolitiikan ansiosta vuoden 1921 aikana teollisuuden tuotanto saavutti 31 % sotaa edeltävästä tasosta. GOELRO-suunnitelman toteuttaminen alkoi vuosina 1921-22, kun alettiin rakentaa mm. Volhovin, Balahnan, Saturan ja Stretovkan voimalaitoksia. Vuosi 1922 muodostui ylimenokaudeksi, jonka kuluessa maan talouselämän kehitys pääsi uudelleen vauhtiin ja neuvostovalta sai lujan otteen maan kehittämisestä. Jälleenrakennuskauden lopulla v. 1925 Neuvostoliiton suurteollisuuden tuotanto oli jo 75 % ja maataloustuotanto 87 % sotaa edeltävästä tasosta. Teollisuuden kokonaistuotannosta v. 1925 sosialistisen sektorin osuus muodosti jo yli 80 %. Ja vuonna 1925 maan kansantalous ja ihmisten toimeentulo saavutti ja ylitti sotaa edeltävän tason. Kun maan jälleenrakennus oli suoritettu menestyksellisesti loppuun vuosina 1925-26 eteni myös GOELRO- suunnitelma menestyksellisesti. saatiin valmiiksi mm. Saturan, Taskentin, ja Jerevanin voimalaitokset ja alettiin rakentaa mm. Dneprin voimalaitosta. vallankumouksen 10- vuotispäivänä Neuvostoliitossa oli tuotettu ensimmäiset kotimaiset traktorit, kuorma- autot, hyökkäysvaunut ja lentokoneet. maan sähkövoiman tuotanto ylitti 2,5 kertaisesti vallankumousta edeltäneen Venäjän ja teollisuuden osuus kansantulosta kohosi 42 prosenttiin.

Ensimmäinen viisivuotiskausi ja maatalouden kollektivisoiminen

NKP:n 15. edustajakokous määritteli joulukuussa 1927 1. viisivuotissuunnitelman yleiset ohjeet. Samaan aikaan kun teollisuus kehittyi menestyksellisesti (ollen v. 1928 jo 132 % vuoden 1913 tasosta), myös maataloustuotanto saavutti sotaa edeltävän tason. Maatalouden piirissä yksityistalous oli kuitenkin vielä vallitseva talousmuoto ja 25 miljoonaa pientilaa elivät lähes luontaistaloudessa kykenemättä myymään viljaa markkinoille. kulakit taasen eivät halunneet myydä viljaa markkinoille ja markkinoille tulevan viljan määrä oli vain 1/4 sotaa edeltävästä tasosta. oli tultu tilanteeseen, jossa sosialistinen teollistaminen ei voinut kehittyä yksityistalouteen perustuvan ja kapitalismia synnyttävän maatalouden pohjalta. Siksi NKP:n 15. edustajakokous otti suunnan maatalouden kollektivisoimiseen. Neuvostojen viides edustajakokous hyväksyi ensimmäisen viisivuotissuunnitelman v.1929. Sen mukaan koko teollisuustuotannon tuli lisääntyä 1,5 kertaiseksi ja koneenrakennustuotannon 3,5 kertaiseksi ja sähköntuotannon 4 kertaiseksi. Suurta huomiota kiinnitettiin neuvosto- ja kollektiivitalojen pohjalta tapahtuvaan maatalouden kehittämiseen. Viisivuotissuunnitelmaa alettiin toteuttaa ja muodostui Iskuri- työläisten liike. Rakennettiin mm. Dneprin vesivoimalaitosta, Rostovin maatalouskonetehtasta, Moskovan ja Gorkin autotehtaita, Uralin koneenrakennustehtasta ja paljon muita laitoksia. Vuonna 1929 alkoi kollektiivitalouksien perustaminen. Pientalonpoikaiston ohella kollektiiveihin liittyivät myös keskivarakkaat talonpojat. Samalla kun neuvostotalojen ja kollektiivitalouksien määrä lisääntyi, perustettiin niiden yhteyteen ensimmäiset kone- ja traktoriasemat. Samana vuonna kollektiivitalat tuottivat jo markkinoille viljaa huomattavasti kulakkitalouksia enemmän. Tammikuussa 1930 kollektiivitalouksiin kuului jo 5 miljoonaa taloutta (22 % kaikista talouksista). Vuonna 1930 sosialistinen sektori oli saanut valta- aseman kansantaloudessa ja teollisuuden osuus kokonaistuotannosta ylitti 53 %. Kesällä 1930 valmistui Turkestanin- Siperian rata ja käynnistyi Volgogradin traktoritehdas, joka tuotti 40000 traktoria vuodessa. lisäksi käynnistyi Rostovin maatalouskonetehdas, joka tuotti mm. 24 - rivisiä traktorikylvökoneita. Työläisten keskuudessa syntyi liike "Viisivuotissuunnitelma viidessä vuodessa". Ensimmäinen viisivuotissuunnitelma toteutettiin vuoden 1933 alkuun mennessä. Oli pantu käyntiin 1500 uusimmalla koneistolla varustettua tuotantolaitosta. Uusina teollisuuden lajeina oli synnytetty traktori-, auto-, lentokone-, työstökone-, raskas koneenrakennus-, maatalouskone-, rauta- ja teräs- sekä kemianteollisuus. Useita uusia teollisuuskeskuksia oli synnytetty ja ennen kaikkea GOELRO- suunnitelma oli ylitetty huomattavasti. Työläisten määrä oli noussut lähes

kaksinkertaiseksi 22,6 miljoonaan. Maataloudessa oli kollektivisoinnin piirissä 61,5 % talouksista ja 77,7 % viljelysmaasta. Maatalous, joiden piirissä työ oli aiemmin tehty pelkästään ihmistyön ja vetoeläinten voimin, sai käyttöönsä 121000 traktoria ja lukemattoman määrän maatalouskoneita.

Sosialismin vastavoimat heräävät

Talouden kollektivisointi oli ennen tuntematon ja vaikea tehtävä. jotkut paikalliset viranomaiset jouduttaakseen kollektivisoimisprosessia syyllistyivät puolueen ohjeiden vastaisiin laittomuuksiin. Tämä synnytti vastarintaa ja tätä käyttivät kulakit hyväkseen. NKP:n keskuskomitea teki 14.3.1930 päätöksen näiden virheiden korjaamisesta. todettiin, että "vasemmistolaisella äkkijyrkkyydellä ei ole mitään tekemistä puoluelinjan kanssa". Kollektivisointi jatkui menestyksellisesti. Sosialismin voitot maataloudessa ja teollisuudessa johtivat vastavallankumouksellisten voimain vastahyökkäykseen. Monilla alueilla syntyi kulakkien, entisten teollisuuskapitalistien, "nepmannien" ja ulkovaltojen yhteistyöllä voimakasta tuholaisoimintaa. Vastavoimat soluttautuivat kollektiivitalouksiin ja teollisuuslaitoksiin sisältä käsin yrittäen murtaa niiden toimintaa. Tammikuussa 1933 NKPN keskuskomitea teki päätöksen poliittisten osastojen muodostamisesta kone- ja traktoriasemien yhteyteen ja maaseudulle lähetettiin näiden osastojen yhteyteen puolueyöntekijöitä. Jouduttiin käymään ankaraa taistelua sosialistisen kehityksen vastustajia: entisiä tehtaanomistajia, kulakkeja, "nepmanneja" vastaan. Mutta vastustajia oli kaikkialla. Neuvostoliiton ulkopoliittinen merkitys oli kasvanut ja se oli solminut diplomaattiset suhteet ja hyökkäämättömyyssopimuksia useiden valtojen kanssa. Mutta kapitalistista maailmaa koetteli 30- luvun alussa voimakas talouskriisi ja työttömyys. Imperialistivallat eivät tässä tilanteessa katsoneet suopeasti Neuvostoliiton etenemistä. Imperialistivallat suuntautuivat maailman uudelleenjakoon. Japani hyökkäsi 1931 Mantsuriaan. Saksassa fasistit nousivat valtaan tammikuussa 1933 ja aloittivat amerikkalaisen pääoman turvin uuden varustautumisen. Neuvostoliitossa valmistauduttiin toiseen viisivuotiskauteen, kun oli jo tiedossa, että Saksa liittolaisineen suuntautuu omaan ristiretkeensä Neuvostoliittoa vastaan.

Luku 3, Sota suunniteltiin neuvostovaltaa vastaan kapitalistisen maailman sisällä

2. Sota kypsyi kapitalistisen maailman sisällä (Julkaistu kansan äänessä 2/05)

Vallankumouksen jälkeen Neuvostoliitto ehti toteuttaa sähköistämishojelman sekä kaksi viisivuotissuunnitelmaa. Kolmatta viisivuotista (1938-42) ei ehditty loppuun maan joutuessa hyökkäyksen kohteeksi. Aivan valmistautumattomana sotaan ei jouduttu. Maatalouden kollektivisointi oli suoritettu loppuun. Kolhoosit ja sovhoosit kykenivät turvaamaan elintarvikehuollon. Vuonna 1940 teollisuustuotanto ylitti vallankumousta edeltäneen tasoon 8,5 kertaisesti ja kansantulon 5.4 kertaisesti. Imperialistiset aloittivat uuden sodan valmistelun, kun ensimmäisen maailmansodan rauhansopimusta ei oltu edes allekirjoitettu. Sotien historia ei tunne esimerkkiä siitä, että sotateimien ratkaisemiseksi olisi keskitetty vastaavaa määrää voimaa, mitä varustettiin Neuvostoliiton Euroopan puoleiselle rajalle. Kun Saksa liittolaisineen (Suomi, Unkari, Romania) hyökkäsi 22.6.1941 Neuvostoliittoon, oli 2000 km pitkälle rintamalle keskitetty mm. 5 miljoonaa sotilasta, 5000 lentokonetta ja 3500 tankkia. Kun monet imperialistien äänitorvet tänäänkin esittävät Neuvostoliiton syypääksi toiseen maailmansotaan, on syytä kerrata sotaan johtaneita tapahtumia.

Maailmansotien syistä

Miksi kapitalistit järjestävät maailmansotia? Yksi syy on, että sota ja kilpavarustelu lisäävät kulutusta ja tuottavat monopoleille suunnattomia voittoja. Siksi lisätään varustelua, vaikka ei olisi välitöntä sodanvaaraakaan. Toiseksikin kansalliset rajat käyvät monopoleille ahtaiksi ja syntyy tarve etsiä raaka- aine lähteitä, markkinoita ja halpaa työvoimaa. Nämä ilmentävät sodan mahdollisuutta. Maailmansotien syistä Lenin totesi, että imperialismien kaudella suurten monopoliryhmittymien taloudellinen kehitys tapahtuu epätasaisesti. Maailman taloudellista ja poliittista jakoa monopolien välillä pyritään kuitenkin toteuttamaan voimasuhteiden mukaan. Mikäli jotkut monopoliliitot jäävät tässä jaossa vähemmälle, mitä heidän voimasuhteensa edellyttää, pyrkivät he uudelleenjakoon poliittisten keinojen loppuessa vaikka aseiden avulla.

Imperialistisen sodan siemenet kypsyvät

Versailles'n rauhan vahvistettua kapitalistisen maailman uuden järjestyksen, kokivat voittajiin kuuluneet Japani ja Italia jääneensä vähemmälle. Saksa, joka ennen 1. maailmansotaa oli kehityksessään voittajavaltioita edellä, tunsikin kärsineensä myös vääryyttä. Lisäksi syntyi uusi tilanne, kun Eurooppaan muodostui sosialistinen Neuvostoliitto. Toisaalta Saksan ja Japanin taloudet kasvoivat Ranskaa, USA:ta ja Englantia nopeammin. Imperialististen maiden välille muodostuivat voimasuhteet, jotka eivät enää vastanneet maailman taloudellista ja alueellista jakoa. Saksa, Italia ja Japani nostivat esiin uuden maailmanjaon kysymykset. Myös USA ja Englanti kävivät taistelua maailman markkinoilla, jopa Britannian imperiumin sisällä. Ne toivoivat voivansa kukistaa japanilaiset ja saksalaiset kilpailijansa, joita eivät kyenneet voittamaan taloudellisessa kamppailussa. Ranskan monopolien laajentumishalu ilmeni v. 1923 toteutetulla väliaikaiseksi jääneellä Ruhrin alueen miehityksellä. Kaiken ohella 30-luvun laman saattamana muodostui tilanne, jossa kaikki kapitalistipiirit pyrkivät Neuvostoliiton murskaamiseen ja liittämään sen alueet omaan valtapiiriinsä.

Monopolit ja finanssiipiirit nostivat fasismin

Saksa aloitti uuden sodan valmistelut sotaministeriön kokouksissa 14.6. ja 5.9.1917. Silloin todettiin, että "Saksan tulee kehittää nopeasti rauhan ajan taloutta ja mukauttaa sitä sotatarkoituksiin". Italiassa pystytettiin monopolien tuella v. 1922 fasistihallinto. Sotaan valmistautuvat maat pystyttivät fasistihallinnon tukahduttaakseen sodanvastustajien ja työläisten vastarinnan. Tämä onnistui, kun monopolit tukivat suurilla summilla fasistisia puolueita työväenliikkeen nujertamiseksi ja talouden kääntämiseksi sotatalouteen. Fasistien keinoina olivat terrori ja demagogia. He arvostelivat jopa kapitalismia lupaamalla luokkavastakohtaisuuksien poistamista ja tasa- arvoa. Tästä johtuen mm. hitleriläinen puolue nimitettiin "kansallissosialistiseksi puolueeksi". Saksassa muodostui yhteinen finanssipääoman, upseeriston, maanomistajien ja oikeistososialidemokraattien rintama, jonka avulla suoritettiin fasistien vallankaappaus 30.1.1933 ja nimitettiin Hitler valtakunnankansleriksi. Heti seuraavana päivänä aloitettiin talouden militarisointi. Kruppin tehtaat keskittyivät uudelleen sotatarvikkeiden tuotantoon. Vanhoja sotatarviketehtaita ajanmukaistettiin ja laajennettiin. Kun v. 1932 Saksan kaikki pääomasijoitukset olivat 2590 milj. mk, josta sotateollisuuden osuus oli 620 milj. mk, niin v. 1934 vastaavat luvut olivat 3760 milj. mk/3300 milj. mk ja v. 1938 luvut olivat 21030 milj. mk/15500 milj. mk. Kun v. 1932 saksan maavoimissa oli 10 divisioonaa, niin v. 1935 maavoimien vahvuus oli jo 31 divisioonaa.

Anti- Komintern sopimus ja taistelu kommunisteja vastaan

Sotavarustelut aloitti 20-luvun alussa myös Japani, missä fasismin korvasi sokea perinteinen usko keisarin jumalalliseen alkuperään, jonka suojissa militarisointi tapahtui. Japanin sotavoimat tunkeutuivat Mantshuriaan (Koillis-Kiinaan) syyskuussa 1931. Tavoitteena oli Kiinan valtauksen jälkeen hyökätä Neuvostoliittoon ja täydentää maan niukkoja raaka- ainevaroja sekä päästä eroon Japanin monopolien ja tilanherrojen vihaamasta Neuvostoliitosta. Hitleriläiset pitivät myös suurimpana vihollisenaan kommunisteja. Kuukausi

valtaannousunsa jälkeen hitleriläiset järjestivät valtiopäivätalon tuhopolton, josta fasistien propaganda syytti kommunisteja. Näin fasistit saivat aiheen suunnata terrorin kommunisteja- ja myöhemmin sosialidemokraatteja kohtaan. Myöhemmin 25.11.1936 solmivat Saksa ja Japani ns. antikomintern- sopimuksen vahvistaen maiden liiton taistelussa maailmanherruudesta. Sopimus velvoitti yhteisiä toimia niitä vastaan, jotka toimivat Kommunistisen Internationaalin hyväksi. Sopimuksen salainen osa edellytti yhteistä taistelua Neuvostoliittoa vastaan. Kolmen hyökkääjävallan liitto syntyi, kun sopimukseen 6.11.1937 liittyi myös Italia. Sen yksi tärkeä tavoite oli antaa USA:n, Englannin ja Ranskan hallituksille kuva sopimusmaiden tulevasta sodasta ainoastaan Neuvostoliittoa vastaan.

Neljän vallan sopimus

USA ja Englanti toimittivat Saksalle tukea ja Japanin varustautuminen nojautui USA:n toimituksiin. Englannin konservatiivit pitivät läheisiä yhteyksiä fasisteihin, eivätkä uskoneet Saksan muodostavan maalleen minkäänlaista vaaraa. USA:n pääomapiirit uskoivat, että lähestyvä sota ei ulotu heidän maaperälleen ja toivoivat Saksan liittolaisineen kukistavan Neuvostoliiton. USA:n hallituksella oli oikeaa tietoa asioista, mutta eivät halunneet kärjistä suhteita maan monopolipääomaan. Lisäksi amerikkalaiset pankit tukivat ratkaisevalla panoksella hyökkääjävaltioita. Ranskassa natsien revanssihenki huoletti laajoja yhteiskuntapiirejä, mutta Englannin hallitus halusi lähentymistä Saksan kanssa ja veti mukaansa tähän monien mutkien jälkeen myös Ranskan. Sitten lopuksi Britannia ja Ranska solmivat yhdessä Saksan ja Italian kanssa 15.7.1933 ns. neljän vallan sopimuksen, joka julisti hurskaasti tavoitteekseen "rauhan säilymisen". Tosiasiassa sovittiin yhteistyöstä kaikkia Eurooppaa koskevilla kysymyksissä syrjäyttämällä Neuvostoliitto ja Euroopan pienet valtiot. USA:ssa sopimusta pidettiin "hyvänä enteenä". Euroopan pienet valtiot huolestuivat, koska sopimuksesta kuului Ranskan ja Englannin aikomus Euroopan pikkuvaltioiden kustannuksella ostaa itsensä vapaiksi Saksan ja Italian aluevaatimuksista tarkistamalla Versailles'n sopimusta ja näin se jäi lopuksi ratifioimatta.

Mieluimmin fasistien miehitys, kuin Neuvostoliiton apu

Neljän vallan sopimukseen oli tyytymätön myös Puola, jonka yhteiskuntapiirit olivat varmoja Saksan Puolalle aiheuttamasta uhasta. Neuvostoliitto pyrki herättämään Saksan uhkaamissa Baltian maissa vastarintaa Saksan valloituspyrkimyksiä vastaan. Neuvostoliitto esitti Puolalle 14.12.1933 yhteistä julkilausumaa maiden pyrkimyksestä puolustaa rauhaa Itä- Euroopassa. Puolan hallitus vastasi, että se ei periaatteessa vastusta ehdotusta. Mutta Puolan hallitsevilla piireillä oli omia laajentumishaluja mm. Neuvostoliiton alueiden suhteen. Tätä hyväksikäyttäen natsit ilmoittivat valmiutensa antaa puolalaisille sitoumus, että eivät hyökkää Puolaan. Puolan porvarit ja tilanherrat tarttuivat heti Saksan epämääräisiin lupauksiin pitäen niitä parempina, kuin Neuvostoliiton varmoja takeita. Saksan ja Puolan hyökkäämättömyyssopimus allekirjoitettiin 26.1.1934. Helmikuun alussa Puola kieltäytyi Neuvostoliiton kanssa minkäänlaisesta sopimuksesta, jolla pyrittäisiin takaamaan Itäisen Euroopan maiden riippumattomuus. Puolan ja Saksan sopimus heikensi rauhanvoimia, teki tyhjäksi Ranskan ja Puolan liiton ja heikensi Ranskan asemaa. Hitler totesi myöhemmin, että ilman Puolan tukea Itävallan ja Tšekkoslovakian miehitys ei olisi onnistunut.

Neuvostoliitto rauhantyon eturintamassa

Jo 20 luvulla Neuvostoliitto normalisoi suhteensa lähes kaikkiin naapurivaltioihinsa, sekä USA:ta lukuun ottamatta kaikkiin suurvaltoihin. Monien diplomaattisten yritysten jälkeen Neuvostoliitto solmi hyökkäämättömyyssopimuksen Ranskan kanssa 1932. Sodan vastaisen työnsä antaman arvovalan johdosta Neuvostoliitto solmi v. 1933-35 diplomaattiset suhteet monien uusien valtioiden mm. Belgian, Unkarin, Espanjan, Romanian, USA:n ja Tšekkoslovakian kanssa. Joulukuussa 1933 Neuvostoliitto teki aloitteen Euroopan kollektiiviseksi turvallisuusjärjestelmäksi tarkoituksenaan muodostaa rauhantahtojen

valtioiden yhteisrintama ja pakottaa näin Saksa perääntymään. Huolimatta Kansainliiton aiemmasta Neuvostoliiton vastaisesta politiikasta, liittyi Neuvostoliitto Kansainliittoon syyskuussa 1934, mutta kieltäytyi ottamasta vastuulleen sen aiempia virheitä. Kansainliitossa Neuvostoliitto pyrki viemään eteenpäin Euroopan kollektiivisen turvallisuusjärjestelmän ajatusta, mutta tässä ei päästy puolinaisia ja tehottomia päätöksiä pidemmälle.

Länsivallat estivät kollektiiviset turvatakuut

Monet Ranskan poliitikot olivat huolestuneita natsien suunnitelmista ja vaativat Ranskaa aloittamaan Neuvostoliiton kanssa neuvottelut kollektiivisesta turvallisuusjärjestelmästä. Niitä käytiin vuosina 1933-34. Ilmeni, että ranskalaiset kannattivat Neuvostoliiton ja Ranskan keskinäisen avunannon sopimusta, mutta eivät halunneet rikkoa suhteitaan Englantiin. Siksi syntyi ajatus kahdesta sopimuksesta. Ensimmäisen ns. "Itäsopimuksen" osapuoliksi kaavailtiin Neuvostoliittoa ja Itäisen Euroopan valtioita, joiden tuli taata toistensa rajojen rikkomattomuus ja antaa apua osapuolelle, joka joutuisi hyökkäyksen kohteeksi. Toinen Neuvostoliiton ja Ranskan välinen sopimus sisälsi sitoumuksen keskinäisestä avunannosta hyökkäyksen torjumiseksi. Puola ja Saksa vastustivat kuitenkin voimakkaasti Itäsopimusta. Tästä huolimatta sopimus olisi voinut onnistua, mikäli vastustajien joukkoon ei olisi liittynyt myös Englanti. Lisäksi saksalaisagentit murhasivat ranskalaisen Itäsopimuksen puolestapuhujan, Ranskan ulkoministerin Barthoun. Hänen seuraajansa Laval puolestaan esitti hitleriläismielistä roolia. Tässäkään vaiheessa Neuvostoliitto ei perääntynyt, vaan selvitti Britannian edustajille, mikä vaara sisältyi natsien valloitus suunnitelmiin ja miten tätä vaaraa voitaisiin sopimuksella hälventää. Tällä ei ollut mitään käytännön vaikutusta Britannian politiikkaan.

Neuvostoliiton, Ranskan ja Tšekkoslovakian laiha sopimus

Itäsopimuksen kohdattua ylipääsemättömiä vaikeuksia Neuvostoliitto esitti Neuvostoliiton ja Ranskan ja toisaalta Neuvostoliiton ja Tšekkoslovakian kahdenkeskisiä sopimuksia keskinäisestä avunannosta hyökkäyksen sattuessa. Ranskan yhteiskuntapiirien painostuksesta sopimukset allekirjoitettiin toukokuussa 1935. Mutta Tšekkoslovakian presidentin Benesin vaatimuksesta Neuvostoliiton ja Tšekkoslovakian väliseen sopimukseen tehtiin varaus, jonka mukaan keskinäisen avunannon sitoumukset säilyttävät voimansa vain ehdolla, että Ranska auttaa syntyneessä tilanteessa jompaa kumpaa osapuolta. Eli tällä tavalla Tšekkoslovakian hallitus jo ennakkoon valmisti itselleen mahdollisuuden olla täyttämättä Neuvostoliiton kanssa solmimaansa sopimusta.

Fasistit etenevät länsivaltojen laittamatta "tikkua ristiin"

Fasistit siirtyivät 30-luvun puolivälissä selkeästi aseellisen toiminnan linjalle ilman, että se vaikutti mitenkään Eurooppalaisten päättäjien asenteisiin.

Italia aloitti laajentumisen hyökkäämällä 5.12.1934 Etiopialaisten joukkojen kimppuun. Samalla se tutki länsimaiden reaktioita. Kansainliitto pysyi toimeettomana. Vain Neuvostoliitto Kansainliitossa vastusti Italian toimia. Ranska tuki Italiaa, koska hyökkäys heikensi Englannin asemia Afrikassa. Englannin reaktio oli myönteinen, koska Italia oli tukenut Englantia sen Ranskan ja Neuvostoliiton vastaisissa toimissa. USA otti "puolueettoman kannan" kieltäen sotatarvikkeiden viennin sotiin maihin. Italian ja Etiopian voimasuhteista johtuen tämä laki oli tuki Italiaa. Hyökkäyssodan Italia aloitti 3.10.1935 ja Etiopian vakinaisten joukkojen vastustus murrettiin vuoden 1937 alussa.

Heinäkuussa 1936 alkoi Francon organisoima fasistien kapina Espanjassa tasavaltaa vastaan. Italia ja Saksa lähettivät Francon tueksi aseita ja joukkoja. Länsivaltojen harjoittama "puolueettomuuspolitiikka" esti tasavaltalaisia ostamasta aseita ja oli tuki fasisteille. Ainoastaan Neuvostoliitto tuki suurin materiaalitoimituksin tasavaltaa. Maailmassa syntyi laaja fasisminvastainen rintama, joka lähetti vapaa- ehtoisia tasavaltalaisten tueksi. Mutta Saksa ja Italia saivat kokeilla Espanjassa sodankäyntimenetelmiään Englannin ja Ranskan

seuratessa sivusta. Ja kun tasavaltalaisten asema muodostui vaikeaksi, Englanti ja Ranska tunnustivat Francon fasistisen hallinnon.

Hitleriläiset pakottivat 11.7.1936 Itävallan sopimukseen, missä se lupautuu sopimaan ulkopoliitikastaan Saksan kanssa. Sitten 24.6.-37 Saksan sotaministeriö vahvisti ohjeet Itävallan valtauksesta (Anschluss). Tässäkin tapauksessa Länsivaltojen kannan määräsi ainoastaan ajatus liitosta Neuvostoliittoa vastaan. Englannin hallituspiirien muistiossa todettiin, että jos Saksa ei uhkaa Lännen etuja Englanti voi suostua Anslussiin ja Saksan taloudelliseen ja poliittiseen herruuteen Itä-Euroopassa. Ranskalaiset ilmaisivat kantanaan toivovansa jonkinlaista sopimusta Saksan kanssa. Helmikuuhun 1938 mennessä Englanti ja Ranska olivat kääntäneet selkänsä Itävallalle ja 12.3.1938 Saksa miehitti Itävallan. Tämän seurauksena Hitleriläiset saivat hallitsevan aseman Keski-Euroopassa. Ainoastaan Neuvostoliitto tuomitsi Itävallan valloituksen ja esitti samalla kollektiivisen vastarinnan järjestämistä Saksaa vastaan.

Kaukoidässä Japani valtasi uusia alueita Kiinalta. Neuvostoliitto auttoi Kiinaa lainoilla ja sotatarvikkeilla. Japani uhkasi siellä Englannin etuja, mutta Englanti antoi periksi. Toukokuussa Japani yritti vallata Mongolian alueita, jolloin sopimustensa mukaisesti Neuvostoliitto lähetti Japania vastaan sotilaallista voimaa. Kesällä 1939 käytiin ankaria taisteluja. Yhdessä Mongolialaisten joukkojen kanssa Neuvostoliittolaiset tuottivat Japanilaisille hyökkääjille Halhin-Golilla raskaan tappion. Tämä oli osoitus kaikille hyökkääjille, että Neuvostoliitto pitää kiinni kaikista kansainvälisistä sopimuksistaan.

Münchenin sopimus ja Tšekkoslovakian jako

Itävallan valloituksen jälkeen Hitler määräsi valmistelut Tšekkoslovakian valtaamiseksi (Grün). Tšekkoslovakia oli hyvin varustautunut. Siksi Saksa pyrki eristämään sen ulkopoliittisesti ja mitätöimään sen Ranskan ja Neuvostoliiton kanssa tekemät sopimukset. Aihe Saksan ja Tšekkoslovakian selkkaukselle järjestettiin esittämällä maan saksalaisen väestön (sudeettisaksalaisten) toimesta vaatimuksia, jotka olisivat merkinneet maan hajoamista. Neuvostoliitto ilmoitti olevansa aggression sattuessa valmis täyttämään Tšekkoslovakialle antamansa turvatakuut. Ranska puolestaan ilmaisi voivansa täyttää Tšekkoslovakialle antamansa turvatakuut vain, jos Englanti olisi mukana ja perui näin Tšekkoslovakialle antamansa sitoumukset. Tšekkoslovakian hallitsevat piirit alkoivat vaipua antautumismielialaan. Saksalle näytettiin vihreää valoa. Se alkoi nopeasti keskittää joukkoja Tšekkoslovakian rajalle 19-20.5.1938. Mutta yllättävästi Tšekkoslovakia suoritti armeijansa liikekannallepanon tarkoituksenaan antaa hyökkääjälle vastaisku ja Ranskan oli pakko ilmoittaa tukevansa Tšekkoslovakiaa. Englanti puolestaan ilmoitti, että selkkauksen sattuessa sen on seurattava Ranskaa. Samanaikaisesti Englanti kuitenkin ilmoitti, että sudeettikysymys tulee ratkaista rauhanomaisesti. Saksa perääntyi väliaikaisesti, mutta 30.5.-38 Hitler hyväksyi parannetun Grün-suunnitelman. Kesän aikana Englanti ja Ranska painostivat Tšekkoslovakian hallitusta antautumaan Saksalaisille. Syyskuun alussa Neuvostoliitto esitti Ranskalle ja Englannille yhteisiä toimia Grün-suunnitelman vastustamiseksi. Tätä Neuvostoliiton pitkälle menevää ja huolellisesti valmisteltua esitystä ei Ranskan ja Englannin hallituspiireissä virallisesti käsitelty. Syyskuun aikana Ranska ja Englanti neuvotteluissaan sopivat tukevansa sudeettialueiden luovuttamista Saksalle ja antoivat Tšekkoslovakialle 19.9.-38 uhkavaatimuksen, jonka mukaan sen tulee luovuttaa sudeettialueensa Saksalle. Saksan, Italian, Ranskan ja Englannin kesken alettiin puhua konferenssin koollekutsumisesta, joka järjestettiin Münchenissä 29-30.9.1938. Tässä konferenssissa sovittiin häikäilemättömästi Tšekkoslovakian jaosta. Se merkitsi Englannin ja Ranskan lopullista irtaantumista kollektiivisen turvallisuuden ajatuksesta. Saksan fasistien mieliksi otettiin jälleen askel kohti Neuvostoliiton vastaisen rintaman muodostamista. Englannin ja Ranskan tavoitteena oli suojata oma maansa ja suunnata fasistien hyökkäys Neuvostoliittoon. Samalla päätettiin 30.9.-38, Englannin ja Saksan hyökkäämättömyyssopimuksesta. Vähän myöhemmin samanlaisen sopimuksen allekirjoitti myös Ranska, mitätöiden samalla kaikki Neuvostoliiton kanssa v.

1935 tekemänsä sopimukset. Vielä tässä vaiheessa Neuvostoliitto esitti Tšekkoslovakian hallitukselle valmiutensa auttaa maata vaikka ilman Ranskaa ja ryhtyi samalla konkreettisiin sotavalmisteluihin, mutta Tšekkoslovakia piti parempana antautumista.

Länsimaat vesittävät Saksan vastaisen sopimuksen

Tšekkoslovakia menetti linnoitetut rajansa. Lontoossa oletettiin Saksan nyt suuntaavan ensiskunsa Neuvostoliittoon. Näin uskoi myös Ranskan hallitus sen jälkeen, kun 6.12.39 allekirjoitettiin Ranskan ja Saksan hyökkäämättömyyssopimus. Toisin kuitenkin kävi. Sopimuksista välittämättä valtasi Saksa 15.3.-38 koko Tšekkoslovakian ilman, että Ranska ja Englanti tekivät mitään Tšekkoslovakialle Münchenissä antamiensa turvatakuiden eteen. Saksalla oli nyt tie auki koko itäiseen Eurooppaan ja sen voima kasvoi kaiken aikaa. Vaikka esitykset luoda Saksan vastainen rintama Eurooppaan olivat kaikuneet kuuroille korville, teki Neuvostoliitto vielä yhden aloitteen. Ranskan ja Englannin hallituksille jätettiin 17.4.1939 Neuvostoliiton huolellisesti valmisteltu esitys Saksan agression vastaisen kolmiliiton muodostamisesta. Ranskan ja Englannin hallitukset suostuivatkin neuvotteluihin, mutta todellisuudessa he "pelasivat vain aikaa" tarkoituksenaan ainoastaan Ensimmäisen neuvottelujäseniä diplomaattitietä, mutta syyskesällä 1939 maiden sotilasasiamiesten kesken Moskovassa. Mutta neuvottelut eivät edenneet ja ne keskeytettiin, että länsimaiden edustajat saisivat hallituksiltaan lisäohjeita. Sitten 21.8.-39 kävi lopullisesti selväksi, että mitään uusia ohjeita ei ollut eikä tullut.

Neuvostoliiton ja Saksan sopimus

Jo Münchenin sopimuksen aikaan Saksa oli tehnyt päätöksen aloittaa maailmansota hyökkäämällä Puolaan, koska tiesivät, että länsivallat eivät puuttuisi asiaan. Neuvostoliittoon natsit suhtautuivat toisin. Kokemukset Tšekkoslovakian, Kaukoidän Espanjan yms. tapahtumien osalta todistivat, että Neuvostoliitto on pyydettyä valmis sotilaallisiin toimiin, jos Saksan hyökkäyksen kohteeksi joutuneet sitä pyytävät.. Neuvostoliitto oli myös koko 30-luvun ajan varustautunut tulevan sodan varalle. Saksa näki, että hyökkäys Neuvostoliittoon tulee valmistella paremmin. Tehtiin päätös hoitaa sotatoimet muualla Euroopassa ennen hyökkäystä Neuvostoliittoon. Kokemuksesta tiedettiin, että vastarinta Länsi-Euroopassa tulee olemaan puolinaista. Tässä mielessä Ranskan ja Englannin taktiikka koki täydellisen haaksirikon. Samasta syystä Saksa tunnusteli maaperää toukokuussa 1939 hyökkäämättömyyssopimuksen solmimiseksi Neuvostoliiton kanssa ja teki tästä virallisen esityksen 3.8.1939. Neuvottelut Ranskan ja Englannin välillä olivat kesken ja Neuvostoliitto ilmoitti pitävänsä ehdotusta sopimattomana. Toukokuussa 1939 Neuvostoliitto teki vielä Puolalle ehdotuksen kahdenkeskisestä sopimuksesta. Puola oli täysin selvillä siitä, että ainoastaan sopimus Neuvostoliiton kanssa voi suojella sitä, mutta siitä huolimatta Puola hylkäsi esityksen. Elokuussa 1939 Neuvostoliitto joutui tekemään valinnan. Jatkaako Ranskan ja Englannin kanssa kariutuneita toivottomia neuvotteluja vai suostuako Saksan esittämään hyökkäämättömyyssopimukseen. Elokuussa 1939 syntyi sotilaallisen Neuvostovastaisen rintaman uhka. Münchenin sopimus asetti Neuvostoliiton Saksan hyökkäyksen kohteeksi ja Neuvostoliitolla oli käynnissä Japanin vastaiset taistelut Kaukoidässä. Neuvostoliitto oli "kuolemanvaarassa" ja kaikki muut Euroopan suurvallat olivat jo tehneet hyökkäämättömyyssopimuksen Saksan kanssa. Neuvostoliitto ei yksinään kyennyt ehkäisemään sotaa ja tarvitsi aikaa varustautua paremmin Saksan tulevaa hyökkäystä vastaan. Hyökkäämättömyyssopimus Neuvostoliiton ja Saksan välillä solmittiin 23.8.1939.

Neuvostoliiton ja Saksan sopimuksen seuraukset

Sopimuksen ansiosta Münchenin rintama hajosi. Englannin, Ranskan ja USA:n oli hyvin vaikea sopia enää Saksan kanssa ja kapitalistinen maailma jakaantui kahtia. Neuvostoliiton onnistui pysäyttää väliaikaisesti Fasistien eteneminen itään. Se kykeni myös siirtämään

puolustuslinjansa lännemmäksi, millä oli ratkaiseva merkitys tulevassa suursodassa. Kaikki ne, jotka toivoivat voivansa suunnata Saksan hyökkäyksen ensinnä Neuvostoliittoa vastaan pettyivät katkerasti. Heidän suuttumuksensa on koko sodanjälkeisen ajan ollut suunnaton. Huolimatta siitä, että länsimaat olivat itse syyä sotaan, kieltäytymällä Saksan vastaisesta rintamasta, ei taistelu neuvostoliittolais-saksalaisen hyökkäämättömyyssopimuksen ympärillä ole hävinnyt, vaan on ideologisen taistelun keskiössä tänäänkin. Kaikki tahtovat unohtaa sen tosiasian, että sota kypsyi kapitalistisen maailman sisällä.

Luku 4, Kolmannen viisivuotissuunnitelman alkuvaiheet, fasistien hyökkäys Neuvostoliittoon

3. Neuvostoliiton merkitys ihmiskunnalle (Julkaistu Kansan äänessä 3/05)

Kansan äänen numerossa 1/05 aloitimme artikkelisarjan "Neuvostoliiton merkitys ihmiskunnalle". Vaikeista alkuvaiheista: ulkomaiden interventtiosta ja kansalaissodasta huolimatta talouselämä saavutti vuoteen -26 mennessä sotaa edeltäneen tason. Traktoreiden, autojen, lentokoneiden, maatalous- ja työstökoneiden tuotanto aloitettiin 30- luvun alkuvuosina. Goelro- suunnitelmaa ja maatalouden kollektivisointia toteutettiin menestyksellisesti ja Neuvostoliiton ulkopoliittinen merkitys kasvoi. Mutta sosialismin vastavoimat heräsivät ja fasistien aloittama maailmansota pakotti neuvostovallan jälleen siirtymään sotatalouteen.

Neuvostomaa muuttui laadullisesti

Toisen viisivuotissuunnitelman aikana (1933-1937) Neuvostoliitto kehittyi sosialistiseksi teollisuusvaltioksi. Tämän kauden tärkein tehtävä oli kansantalouden tärkeimpien alojen uudelleenrakentaminen. Sähkövoiman tuotanto lisääntyikin viisivuotiskaudella 2,6 kertaiseksi. Maa saavutti 30- luvulla suurta edistystä kaikilla elämänalueilla. Entisistä syrjäseuduista kehittyi teollistuneita sosialistisia tasavaltoja, kun toisen viisivuotissuunnitelman aikana kiinnitettiin huomio näiden alueiden kehittämiseen. Tärkeä merkitys oli tietoliikenne- ja kulkulaitoksen uudelleenrakentamisella. Rakennettiin rautateitä, vesireittejä sekä maanteitä, jolloin kyettiin järjestämään yhteys maan tärkeimpien keskusten välille. Kehitettiin rautametallurgiaa rakentamalla mm. Magnitogorskin ja Makejavkan tehtaat ja siirryttiin käyttämään pääsääntöisesti omaa metallia. Tällä kaudella valmistui 4500 uutta suurta tuotantolaitosta. Näitä olivat mm. konepajat Uralilla ja Kramatorskissa, Tsheljabinskin traktoritehdas sekä Jefremovskin kaututehdas. Erittäin voimakkaasti kehittyi koneenrakennus. Tämä loi perustan maatalouden kehittämiseksi ja v. 1937 kolhooseilla oli 450000 traktoria ja 129000 leikkuupuimuria ja maatalouden kollektivisointi saatettiin loppuun. Samana vuonna maatalouden kokonaistuotanto oli yli 1,5 kertainen vuoden 1932 tasoon nähden.

Neuvostoliitosta johtava Euroopan teollisuusmaa

Kolhoosilaisten ja työläisten palkat kohosivat toisella viisivuotiskaudella runsaasti, vähittäistavaranvaihto kasvoi vuoteen 32 verrattuna kolminkertaiseksi ja tuotteiden säännöstelystä luovuttiin v. 1934. Syntyi uusi tilanherroista vapaa kollektiivitalonpoikaisto sekä teknisesti osaava työväenluokka. Korkeakouluissa opiskeli 542000 opiskelijaa, mikä oli runsaat viisinkertainen määrä vuoteen 1913 verrattuna ja enemmän kuin Englannin, Saksan, Ranskan ja Italian korkeakouluissa. Nopeimmin kehittyivät entiset Venäjän keisarikunnan syrjäseudut. Esimerkiksi Kazahstanin, Tadzshikistanin, Turkmenian, Uzbekistanin, Kirgisian, Azerbaidzanin, Armenian, Moldavian, Liettuan ja Valko- Venäjän alueilla ei aiemmin ollut korkeakouluja, mutta v. -40 näiden maiden korkeakouluissa opiskelijoita oli lähes 100000.

Vuoteen -38 Neuvostoliitosta tuli teollisuuden suhteen johtava maa Euroopassa ja toinen maa koko maailmassa.

Kolmas viisivuotiskausi sodan varjossa.

Euroopassa imperialismi valmisteli sotaa ja Neuvostoliitto kävi kilpajuoksua ajan kanssa. Tärkeintä oli nostaa maatalous ja raskas teollisuus tasolle, joka kestää imperialistien hyökkäyksen. Tämän ymmärsi koko neuvostokansa. Puolueen 18.edustajakokous hyväksyi kolmannen viisivuotissuunnitelman (1938-1942). Suurta huomiota kiinnitettiin puolustusteollisuuden kehittämiseen. Vuosina -34-39 puna- armeijan miesvahvuutta lisättiin kaksinkertaiseksi ja aseistusta kehitettiin määrän ja laadun osalta. Vuonna 1940 sähkön tuotanto oli kasvanut vuoteen 1913 nähden 24 kertaisesti ja koneenrakennus- sekä metalliteollisuus 35 kertaisesti. Työläisten määrä lisääntyi 34 miljoonaan. Maatalous kehittyi ja v. 1940 kollektiivi- ja valtioniiloilla oli 531000 traktoria, 182000 leikkuupuimuria ja 22000 kuorma-autoa. Kolmannella viisivuotiskaudella v. 1940 Neuvostoliitto oli voimakas teollisuus- ja maatalousvaltio. Maa oli saavuttanut kansainvälisissä suhteissaan hyvin merkittävän aseman. Tätä edesauttoi Neuvostoliiton laaja diplomaattinen toiminta Fasismin vastaisen liiton luomiseksi. Kolmatta viisivuotissuunnitelmaa ehdittiin toteuttaa kolme vuotta, kun Saksa liittolaisineen (Italia, Suomi, Romania ja Unkari) 22.6.1941 hyökkäsi Neuvostoliittoon.

Maan talouden kääntäminen sotataloudeksi ja siirto itään.

Neuvostoliiton viholliset sodan syttyessä vahvempia. Mutta Neuvostoliitolla oli sosialistinen talousjärjestelmä ja se teki mahdolliseksi mobilisoida maan taloudelliset resurssit vastaamaan sota- ajan vaatimuksia. Viikon kuluttua sodan alkamisesta hyväksyttiin sota- ajan taloussuunnitelma vuoden 1942 loppuun saakka ja tuotantovoimien perusta siirrettiin itään. Metallurgiaa sekä muuta raaka- ainetuotantoa oli jo sijoitettu maan itäosiin. Luotiin hyvin järjestetty suunnitelmallinen sotatalous. Neuvostoliiton itäisistä alueista tuli puolustuksen tukialueita, jotka toimittivat rintamalle aseita, ampuma- ja elintarvikkeita. Maan itäosiin evakuoitiin rautateitse rintaman läheisyydestä 1960 suurta tehdasta sekä rakennettiin 3500 puolustuksen kannalta merkittävää tuotantolaitosta. Puolueen keskuskomitea ja valtion puolustuskomitea huolehtivat paikallisten puolue-, neuvosto-, ammattiliitto- ja nuorisojärjestöjen avulla kansantalouden organisoimisesta sota- ajan vaatimuksia vastaaviksi. Monet tuotantolaitokset evakuoitiin ja asennettiin paikoilleen jopa 1-2 kuukaudessa ja niiden teollisuustuotanto saavutti sodan alkamista edeltävän tason 3-4 kuukaudessa. Kun parhaassa työiässä olevat miehet ja naiset lähtivät rintamalle palasivat tehtaisiinsa eläkkeellä olevat veteraanityöläiset. Heidän johdolla omaksuivat työläisen ammatin naiset ja nuoret, jotka eivät olleet rintamalla. Kansantalouden siirtäminen sodan oloihin suoritettiin vuoden 1942 puoliväliin mennessä. Vihollisen miehittämällä alueella sijaisi ennen sotaa 50 % maataloudesta sekä 33 % teollisuudesta. Kolhoosilaiset raivasivat Siperiaan 11 miljoonaa hehtaaria uutta viljelysmaata, jolla korvattiin miehitettyjä viljelysmaita.

Sodan ensimmäiset kuukaudet ja salamasodan loppu.

Voimakkaan armeijansa turvin Saksa suoritti valloituksensa Euroopassa nopeasti. Hyökätessään Neuvostoliittoon Saksa sai huomata sodan ensi tunneista lähtien, että nyt vastassa oli erilainen vihollinen. Neuvostojoukot taistelivat jokaisesta metrillä viivytäten vihollista. Länsi Eurooppaan hyökätessään saksan sodanjohto luotti siihen, että aina löytyi ns. "viides kolonna", joka asettui tukemaan fasisista hyökkääjää. Sellaista ei Neuvostoliitosta löytynyt. Saksan sotatalous luotiin kauan ennen sodan alkua ja siksi fasisteilla oli ylivoimainen sotakoneisto. Tilanne oli neuvostojoukoille hyvin epäedullinen ja vihollinen eteni nopeasti itää kohti. Ensimmäinen tehtävä oli vihollisen pysäyttäminen. Kaikilla fasisien etenemissuunnilla rakennettiin portaittain puolustuslinjoja, joilla kyettiin ratkaisevasti hidastamaan vihollisen etenemistä. Rakennustöihin osallistui 10 miljoonaa ihmistä, mutta

näin voitettiin aikaa. Neuvostojoukot tarvitsivat aseistusta ja siinä vaiheessa tehtaot olivat "pyörien päällä". Vihollinen eteni kaikilla pääsuunnilla Leningradin, Moskovan ja Kiovan suuntaan. Leningradiin hyökkävällä vihollisella oli suuri ylivoima. Ankarien taistelujen jälkeen se pääsi lähelle Leningradia, mutta ei onnistunut murtamaan kaupungin puolustuslinjoja. Hyökkääjälle jäi ainoaksi keinoksi piirittää kaupunki tarkoituksenaan sen nälännyttäminen nälkään ja murskaaminen voimakkaalla tykistö- ja ilmatulella. Moskovan suunnalla vihollinen pysäytettiin 10.7.-41 Smolenskin länsipuolelle ja ns. Smolenskin taisteluja käytiin 10.9.-41 saakka. Smolenskissa puna- armeija kykeni ensi kerran pysäyttämään saksalaisjoukot ja pakottamaan ne puolustukseen. Näissä taisteluissa neuvostojoukot suorittivat monia menestyksellisiä vastahyökkäyksiä. Kiovan suunnalla vihollisen suuret moottorijoukot pääsivät Kiovan läheisyyteen 11.7.-41. Ankaria taisteluja käytiin 70 päivää. Saksalaiset kykenivät saartamaan kaupungin pohjoisesta ja etelästä, jolloin Ukrainan pääkaupunki luovutettiin viholliselle. Saksan etenemisestä huolimatta nämä sodan ensi kuukaudet osoittivat, että vihollinen voidaan pysäyttää

Taistelu Moskovasta

Nopea voitto näytti karkaavan fasisteilta käsistä. Siksi he päättivät suunnata ratkaisevan iskun Moskovaa vastaan. Tästä muodostui yksi toisen maailmansodan suurimmista taisteluista Moskovaan suunnattua hyökkäystä varten fasistit keskittivät 77 divisioonaa (n.1,1 milj. sotilasta), mistä 14- oli panssari- ja 8 moottori divisioonaa. Aseistuksenaan fasisteilla oli 14000 tykkiä ja kranaatinheitintä, 1700 panssarivaunua ja 950 lentokonetta. Puna- armeijalla oli tätä voimaa vastassa 95 neuvostoliittolaista divisioonaa (800000 sotilasta), 680 tykkiä ja kranaatinheitintä, 780 panssarivaunua (joista 140 raskasta) sekä 540 lentokonetta. Saksalaisten Moskovaa vastaan suunnattu "Taifun"- hyökkäys alkoi 2.10.-41. Ylivoimallaan saksalaiset joukot mursivat puna- armeija puolustuksen tärkeimmällä suunnalla ja pääsivät noin 80-100 km päähän Moskovasta. Moskovaa puolusti kaupungin koko aikuinen väestö. Lyhyessä ajassa rakennettiin 1500 km panssariesteitä sekä rakennettiin 30000 tulikorsua ja betonipesäkettä. Paikallisissa ilmatorjuntayksiköissä palveli 600000 ihmistä. Fasistit aloittivat uuden hyökkäyksen 15.-16.11.-41. Taistelut olivat hyvin ankaria ja fasistien panssarikiilat raivasivat esteiden lävitse tietä joukoilleen. Moskovan puolustajilla oli asettaa panssareita vastaan useinkin vain käsikranaatteja, polttopulloja ja panssarintorjuntakiväärejä. Mutta vihollinen menetti huomattavan osan panssarivaunuistaan ja jalkaväestään ja fasistien hyökkäys sammui Moskovan porteille. Välittömästi tässä vaiheessa neuvostojoukot siirtyivät suoraan vastahyökkäykseen ja ratkaisivat vaikean sotateoreettisen kysymyksen siirtyä ilman strategista taukoa vastahyökkäykseen. Moskovan lähellä aloitettiin fasistijoukkojen nujertaminen. Se toteutettiin menestyksellisesti, fasisteille aiheutettiin raskaita tappioita ja se työnnettiin 120-350 km päähän pääkaupungista.

Käänne sodassa

Fasistien voittamattomana pidetty armeija kärsi Moskovan luona ensimmäisen suuren tappion. Se aiheutti Hitlerin esikunnassa pakokauhua. Salamasodan suunnitelma oli haudattu. Voitto Moskovan edustalla kehittyi puna- armeijan yleiseksi hyökkäykseksi koko rintamalla jatkuen huhtikuuhun 1942. Sen aikana puna- armeija vapautti vihollisista Moskovan, Tulan ja Rjazanin alueet sekä saavutti menestystä Leningradin, Kalinin, Olerin, Kurskin ja Harkovan alueilla sekä Krimillä. Syksyn -41 ja kevättalven -42 taistelut muodostivat käänteen sodassa. Tärkeintä on kuitenkin huomata, että voitto Moskovan luona ei ollut sattuman tulosta vaan sen perustana oli Neuvostoliiton sosialistinen järjestelmä. Sota fasistista miehittäjää vastaan oli sotaa, johon osallistui koko kansa.

Luku 5, Kolmas viisivuotiskausi sodan varjossa, sotatalous ja voitto sodassa

4. Neuvostoliiton merkitys ihmiskunnalle

Kolmannella viisivuotiskaudella 1938-42 Neuvostoliiton tuotantovoimien perusta siirrettiin itään ja kansantalouden suunnittelu saatettiin vastaamaan sota- ajan vaatimuksia. Maa muutettiin yhtenäiseksi (yhdeksi) sotaleiriksi. Naiset, lapset ja veteraanityöläiset työskentelivät tehtaissa, jotka tuottivat rintamalle aseita ja materiaalia. Vaikka fasistien valloitusten johdosta maan viljelyala jyrkästi supistui ja oli huutava puute maatalouskoneista, kykeni Neuvostoliiton maatalous näissäkin oloissa turvaamaan elintarvikehuollon. Näinä vuosina sosialismi osoitti valtavan voimansa. Yllätys fasisteille ja koko kapitalistiselle maailmalle oli, että loppuvuodesta 1941 Neuvostoliitto kykeni torjumaan Moskovan edustalla yli miljoonan sotilaan fasistiarmeijan ja teki lopun fasistien salamasotataktiikasta.

Neuvostotalouden kehittyminen sodan aikana turvasi voiton.

Sotavuosina Neuvostoliiton talous ja teollisuus kykeni tuottamaan armeijan aseistukseen sotatekniikkaa kaksi kertaa Saksaa enemmän. Moskovan edustalla saavutetun voiton varmistaminen oli kuitenkin vuodenvaihteessa 1941-42 sotataloudellisista syistä mahdotonta. Kesti kevääseen 1942 saakka ennen kuin Neuvostoliiton kansantalous saatiin täydellisesti siirrettyä sotakannalle. Vuoden 1942 lopulla maassa toimi hyvin järjestetty sotatalous. Tämä oli toisen maailmansodan kulussa tapahtuneen käänteen taloudellinen edellytys. Mutta tämä kaikki alkoi vaikuttaa täysipainoisesti vasta vuoden 1942 lopulla ja vielä kesällä 1942 puna-armeija koki kaluston puutetta. Tätä puutetta eivät ollenkaan korvanneet toimitukset USA:sta ja Englannista. Sotakaluston tuotannon kehitystä kuvaavat seuraavat luvut: Panssarivaunuja ja rynnäkkötykkeitä toimivalla armeijalla oli käytössään *joulukuussa -41* 1731 kpl, *marraskuussa -42* 6014 kpl ja *heinäkuussa -43* 9580 kpl. Vastaavat luvut ajanmukaisten lentokoneiden osalta olivat 2495 kpl, 3088 kpl ja 8293 kpl sekä tykkien osalta 21983 kpl, 72505 kpl ja 98790 kpl. Näistä vuoden 1941 lukuja voi verrata siihen tietoon, että hyökätessään Neuvostoliittoon kesällä 1941, oli fasistiarmeijalla varustuksenaan 4940 lentokonetta ja 3410 panssarivaunua.

Taistelu strategisesta aloitteesta

Talven -41-42 menestyksellisten vastahyökkäysten jälkeen puna-armeija siirtyi puolustukseen ja vuoden 1942 sotatapahtumien ytimenä oli taistelu strategisesta aloitteesta. Vihollisella oli vielä ylivoima. Neuvostoliiton sodanjohto tiesi, että vain pysäyttämällä saksalaisten joukkojen hyökkäys ja tuottamalla niille tappio puolustustaisteluissa, voidaan murtaa vihollisen ylivoima ja vallata lopullisesti aloite. Saksalaiset keskittivät kesällä -42 suuria voimia rintaman eteläsivustalle. Vastahyökkäys toukokuussa täällä epäonnistui ja saksalaiset löivät Voronetshin alueella neuvostojoukot, pääsivät valtaamaan Donetskin laakion teollisuusalueet ja etenivät Don-joen mutkan rajoittamalle alueelle lähelle Stalingradia. Täältä fasistit suuntasivat iskunsa kahteen suuntaan, Stalingradiin ja Kaukasiaan suunniteltunaan Bakun ja Kaspianmeren öljy-alueiden haltuunotto. Viiden kuukauden ajan neuvostojoukot perääntyivät raskaita puolustustaisteluja käyden ja tuottaen viholliselle koko ajan suuria tappioita. Näillä Kaukasian puolustustaisteluilla oli suuri merkitys sodankäynnille. Vihollinen heikennettiin ja pysäytettiin Kaukasus-vuorten reunoille, eikä se koskaan päässyt näkemään Kaspianmerta. Vihollinen toivoi Kaukasian eri kansojen liittyvän fasistien puolelle. Kaukasian koko väestö osallistui kuitenkin yksimielisesti puolustustaisteluihin.

Stalingrad- aloite siirtyy puna- armeijalle

Hitleriläisten suunnitelma oli murtautua pysähtymättä Volgalle. Vihollisen hyökkäys Stalingradiin alkoi 17.7.-42. Fasisteilla oli noin kaksinkertainen ylivoima: 250 000 sotilasta, 740 panssarivaunua, 1 200 lentokonetta ja 7 500 tykkiä ja kranaatinheitintä. Saksalaiset

tekivät rynnäkön kaupunkiin 23.8.-42 ja pommittivat silmittömästi kaupunkia. Stalingrad joutui liekkien valtaan ja talot muuttuivat rauniokasoiksi. Mutta Volgan taakse neuvostojoukot eivät perääntyneet. Suurtaistelua käytiin talo talolta ja kerros kerrokselta useiden kuukausien ajan. Lokakuun puolivälissä -42 kaupungin puolustajat pysäyttivät vihollisen lopullisesti ja sitoivat Stalingradin alueelle 50 Saksalaisten valiodivisioonaa. Sitten alkoi taistelun toinen vaihe, jota fasistit eivät olleet ennakoineet. Puna-armeijan sodanjohto oli muodostanut reserveistä selustaan vastahyökkäystä varten voimaryhmittymän, jonka strategisena tavoitteena oli yhtyviltä suunnilta annetuilla voimakkailla iskuilla murtaa vihollisen perusröyhmän puolustus molemmilla sivustoilla, saartaa vihollinen ja tuhota se lopullisesti. Miesvahvuuden suhteen neuvostojoukoilla ei ollut ylivoimaa ja aseistuksen suhteen ylivoima oli vain keskimäärin 1,3:1. Sotilaallisen ylivoiman sijaan sotatoimi perustui sen tarkkaan suunnitteluun ja iskun kohdistamiseen Stalingradin alueelle keskittyneen vihollisen perusröyhmittymään.

Aloite siirtyy puna- armeijalle

Neuvostojoukkojen vastahyökkäys alkoi 19.11.-42 7000 tykin ja kranaatinheittimen yhteistulella, jonka jäljessä lähtivät liikkeelle jalkaväki ja panssarivaunut. Vihollisen puolustusasemat murrettiin nopeasti ja saartorengas sulkeutui jo 23.11.-42. Saartorengas sisään jäi Pauluksen johtama 6. armeija sekä osa 4:ttä panssariarmeijaa, joihin kuului 330 000 miestä. Saksalaiset tekivät raivokkaita yrityksiä saarron murtamiseksi. Muodostettiin Mansteinin johtama armeijaryhmä "Don", johon kuului 30 divisioonaa. Sen hyökkäys alkoi 12.12.-42 ja kolmessa päivällä se eteni 45 kilometriä. Mutta eteneminen tyrehdytettiin ja "Don" armeijaryhmä lyötiin hajalle. Sen rippeet perääntyivät länteen ja rintamalinja loittoni Stalingradin motista n. 250 km. Motin tuhoaminen alkoi 10.1.43 ja viimeiset saksalaiset antautuivat 2.2.-43. Saksa menetti 19.11.-42 alkaneen neuvostojoukkojen hyökkäyksen aikana 2.2.-43 mennessä mm. 800 000 miestä, 2 000 panssarivaunua ja 3 000 lentokonetta. Mutta näiden tappioiden lisäksi fasistit kärsivät suurimman tappionsa: He menettivät strategisen aloitteen 2. maailmansodan kaikilla rintamilla.

Kurskin taistelu ratkaisi lopullisesti puna- armeijan voiton

Stalingradin taistelut aloittivat 11 rintamalla Puna-armeijan suuren talvihyökkäyksen, joka päättyi maaliskuun lopulla -43. Koska rintamalinjaa työnnettiin monilla lohkoilla 600-700 km länteen, piti Neuvostoliitto sotatoimissaan kolmen kuukauden tauon joukkojensa uudelleen ryhmittämiseksi. Sotaa ei oltu vielä ratkaistu. Saksan sotilasmahti oli vielä suuri ja se halusi aloitteen takaisin. Talvella 43 Kurskin kohdalla Neuvostojoukot etenivät muuta rintamalinjaa nopeammin ja tähän muodostui ns. Kurskin mutka. Hitleriläiset alkoivat suunnitella Kurskin kielekkeellä olevien huomattavien neuvostojoukkojen saartamista ja tuhoamista uskoen tällä palauttavansa aloitteen itselleen. Hitler antoi 15.4.43 käskyn "Zitadelle"-operaation valmistelemiseksi. Muodostettiin kolme iskuryhmää: pohjoisesta Orelin suunnasta, etelästä Harkovin alueelta sekä lännestä. Hyökkääviin voimiin kuului 50 divisioonaa: 900 000 sotilasta, 10 000 tykkiä, 2 700 panssaria ja 2 000 lentokonetta. Neuvostoliiton sodanjohto oli reaaliaikaisesti selvillä fasistien suunnitelmista ja poikkeuksellisesti alueella päätettiin siirtyä väliaikaisesti puolustustaktiikkaan. Ajatus oli, että kielekkeen sisällä olevat joukot puolustustaistelussa näännyttävät vihollisen ja vasta tämän jälkeen kielekkeen pohjois- ja eteläpuolella olevien reservien kanssa kehitetään voimakas vastahyökkäys, joka laajennetaan yleiseksi hyökkäykseksi koko eteläisellä rintamakaistalla. Tätä varten keskitettiin todella suuret joukot. Kielekkeen sisällä Keski-rintamalla ja Voronetsin rintamalla oli 1,3 miljoonaa sotilasta, 20 000 tykkiä, 3 600 panssarivaunua ja 3 000 lentokonetta. Lisäksi olivat Arorintaman joukot voimakkaana reservinä. Kurskin alueen asukkaat kaivoivat yksistään 5 000 km taisteluhautoja. Neuvostoliiton tiedustelu oli selvillä hyökkäyksen ajankohdasta (5.7.-43). Tuntia ennen saksalaisten hyökkäystä avattiin fasisteja vastaan voimakas tykistötuli. Syntynyt taistelu oli yksi sotahistorian kiivaimmista. Sen yhteydessä käytiin ehkä maailman

suurin panssarivaunutaistelu, johon osallistui kummallakin puolella 1 200 panssarivaunua. Fasistit kykenivät etenemään pohjoisesta Orelin suunnalta 9-15 km ja etelästä Harkovan suunnalta 15-35 km. Sitten vihollisen hyökkäys pysähtyi. Puna-armeijan vastahyökkäys alkoi 12.7.-43. Se kehittyi yleiseksi hyökkäykseksi kahdeksalla eri rintamalla, jota tuki tärkeäksi muodostunut partisaanien toiminta. Pohjoisessa neuvostojoukot etenivät 500 km ja etelässä 1 300 km, vapauttivat Donetskin laakion, siirtyivät Dnepr-joen länsipuolelle ja vapauttivat Kiovan 6.11.-43.

Neuvostoliiton lopullinen vapauttaminen

Neuvostoliiton vuoden 1944 hyökkäyssuunnitelma käsitti sarjan perättäisiä iskuja koko Leningradin ja Krimin välisellä rintama- alueella. Tammi- helmikuussa Leningradin-Novgorodin alueen operaatioilla murrettiin Leningradin saarto ja vapautettiin koko Leningradin alue. Läntisen Ukrainan vapauttaminen aloitettiin jo vuoden -43 lopussa. Täällä fasisteilla olivat suurimmat voimat. Hyökkäystä varten muodostettiin neljä Ukrainan rintamaa, joiden toiminta perustui panssarivaunujen joukkomittaiseen käyttöön. Hyökkäystä haittasivat kevätkelirikot. Ukrainan vapautuksen aikana suoritettiin useita suurten vihollisosastojen saarto-operaatioita. Romanian raja saavutettiin 26.3.44. Ukrainan vapauttaminen antoi mahdollisuudet Krimin niemimaan vapauttamiseen, jonne oli paennut saksalaisia joukkoja Ukrainasta. neuvostojoukkojen nopean hyökkäyksen johdosta fasistit eivät ehtineet evakuoida voimiaan merelle ja 12.5.-44 Krim oli neuvostojoukkojen käsissä. Kesän -44 sotatoimet alkoivat hyökkäyksellä Karjalan kannaksella, jossa Suomen armeija kärsi vakavan tappion. Tästä alkoivat aseleponeuvottelut Suomen ja Neuvostoliiton välillä. Merkittävin kesällä -44 suoritettava operaatio oli kuitenkin Valko-Venäjän vapauttaminen. Siellä sijaisi vihollisen "Mitte" armeijaryhmä: 1,2 milj. sotilasta, 9 000 panssarivaunua ja 1 350 lentokonetta. Valko- Venäjän operaatiota varten Neuvostoliitto keskitti suuret voimat: 2 milj. sotilasta, 5 000 tankkia ja 5 000 lentokonetta. Tällaisen voiman keskittäminen oli todella suuri tehtävä ja sinne tuotiin voimia myös Suomen rintamalta, jossa oli aselepo. Voimien suuruus johtui siitä, että alueella sijaitsivat Saksaan ja Puolaan johtavat tiet. Valko-Venäjän vapautus alkoi 23.6.-44 laajalla alueella partisaanien hyökkäysoperaatiolla. Operaation 10 ensimmäisen päivän aikana saarrosetettiin ja tuhottiin useita vihollisen ryhmittymiä. Minskin lähellä saarrettiin 100 000 vihollissotilaan ryhmittymä. Valko-Venäjän operaatiossa "Mitte" armeijaryhmä tuhoutui. Taisteluun osallistuneesta 110 divisioonasta 70 tuhottiin ja 57 000 vankia kuljetettiin itään. Valko-Venäjän operaation jälkeen vapautettiin Baltian neuvostotasavallat saksalaisista ja lokakuussa -44 Karjalan rintaman- ja Pohjoisen laivaston joukot vapauttivat Neuvostoliiton napapiirin takaiset alueet. Näin vihollinen ajettiin Neuvostoliiton alueelta.

Edistyksellisen ihmiskunnan voitto

Suuri Isänmaallinen sota muodostaa vaiheen, joka osoittaa kiistattomasti sosialismin paremmuuden kapitalismiin nähden. Neuvostoliiton voitolla oli suuri kansainvälinen merkitys. Se vahvisti työväenluokan taistelua ja kehitti kansojen yhteistyötä. Neuvostoliittoa on syytetty monista virheistä. On sanottu, että uhrattiin liian paljon ihmishenkiä Leningradin, Moskovan ja Stalingradin puolustamiseen. Väitetään, että olisi ollut parempi luovuttaa Stalingrad. Nämä ihmiset eivät tiedä, mistä puhuvat. Sota oli alussa puolustussotaa, koska Neuvostoliitto ei ehtinyt varustautua. Neuvostoliitto ei voinut sodan alussa ottaa Saksan hyökkäystä vastaan koko voimallaan, koska silloin Saksa olisi kyennyt näiden tuhoamiseen. Piti peräännyä ajan voittamiseksi samalla heikentäen vihollista. Leningrad, Moskova ja Stalingrad muodostivat voimakeskittymät, joiden turvaamiseksi varustettiin voimakkaimmat puolustustaistelut. Jos olisi peräännytty, mikä olisi ollut seuraava paikka, johon pysähtyä? Ja vihollinen pysäytettiin puolustustaistelussa juuri Leningradiin, Moskovaan ja Stalingradiin sekä Kaukasus-vuoriston reunalle. Viivytystaktiikka piti siihen saakka, että oli koottu materiaalia ja voimaa vastahyökkäykseen. Vihollinen ei ottanut huomioon sosialismin voimaa

eikä Neuvostoliiton alueen laajuutta. Neuvostoliiton alueen vapautuksen jälkeen fasistien tuhoaminen jatkui maan rajojen ulkopuolella Euroopassa, mutta samaan aikaan jälleenrakennustyö vihollisen tuhoamalla kotimaan alueilla oli jo täydessä käynnissä.

Luku 6, Jälleenrakennus, Neuvostoliitosta toinen suurvalta

5. Neuvostoliiton merkitys ihmiskunnalle (Julkaistu kansan äänessä 5/05)

Jälleenrakennustyön ensi askeleet otettiin jo sodan aikana

Neuvostoliiton valtionrajat palautettiin ennalleen v. -44 lopulla ja välittömästi aloitettiin jälleenrakennustyöt. Neuvostohallitus ja puolue hyväksyivät päätöksen toimenpiteistä talouden kuntoon saattamiseksi. Sodasta kärsineiden alueiden jälleenrakennus muodostui Neuvostoliiton yhteiseksi asiaksi. Maan itäisillä alueilla oli sotavuosina rakennettu 2250 uutta suurta teollisuuslaitosta, joiden ansiosta puna- armeija saattoi vuosina 1944-45 tukeutua yhä enemmän kasvavaan kansantalouteen mikä nopeutti sodan päättymistä. Jälleenrakennuksen päästyä vauhtiin lisääntyi vuoden 1944 kuluessa raudan ja teräksen, työkoneiden ja traktorien tuotanto huomattavasti. Käynnistettiin kymmeniä masuuneja ja tehokkaita valssauskoneita. Raunioista nostettiin tehtaita ja kunnostettiin veden varaan joutuneita kaivoksia. Mutta taistelu fasismiin lyömiseksi jatkui Neuvostoliiton rajojen ulkopuolella ja siksi osa talouselämästä joutui edelleen työskentelemään fasismiin lopulliseksi lyömiseksi.

Sodasta rauhaan

Sota viivytti vuosikymmenellä Neuvostoliiton kehitystä. Miehittäjät raunioittivat yli 1700 kaupunkia, polttivat 70000 kylää ja hävittivät 32000 teollisuuslaitosta. Maatalouden piirissä tuhottiin 100000 kolhoosia, valtioneuvostoa sekä kone- ja traktoriasemaa. Saksaan oli kuljetettu 17 miljoonaa nautaa ja kymmeniä miljoonia sikoja. Kodittomiksi jäi 25 miljoonaa ihmistä. Työläisten ja toimihenkilöiden määrä laski 5,4 miljoonalla vuoteen 1940 verrattuna. Yli 20 miljoonaa neuvostokansalaista menetti henkensä. Jälleenrakentaminen oli mutkikas ja vaikea tehtävä. Vuonna 1944 tuotettiin vielä mm. 29000 panssarivaunua ja rynnäkkötykkiä sekä 40000 lentokonetta, mutta jo keväällä 1945 alettiin Neuvostoliiton kansantaloutta uudistaa rauhanomaisia tarpeita vastaavaksi. Tarvittiin työvoimaa. Pian Saksan antautumisen jälkeen 23.6.1945 hyväksyttiin laki kolmentoista eri ikäluokkiin kuuluvien sotilaiden kotiuttamisesta. Samaten palautettiin kotimaahan yli 5 miljoonaa neuvostokansalaista, jotka fasistit olivat siirtäneet Saksaan orjatyövoimaksi. Valtakunnan puolustuskomitea lakkautettiin ja hallitustehtävien hoito palautettiin kansankomissaarien neuvostolle. Neuvostoliiton korkeimman neuvoston vaalit pidettiin 10.2.1946 ja sen ensimmäinen istunto pidettiin 12-18.3.1946. Sen yhteydessä kansankomissaarien neuvosto muutettiin Neuvostoliiton ministerineuvostoksi (Neuvostoliiton hallitus) ja suoritettiin ministerineuvoston valinta. Sotatalous siirrettiin rauhanajan raiteille ja päähuomio kiinnitettiin talouselämän tärkeimpien alojen kehittämiseen ja jälleenrakentamiseen. Vuoden 1945 kolmanneksi neljänneksi hyväksyttiin kansantalouden suunnitelma, joka kasvatti siviilituotannon osuutta. Monet sota-ajan erityistoimenpiteet lopetettiin: palautettiin 8- tuntinen työpäivä, lopetettiin ylityöt ja otettiin käyttöön uudelleen työläisten ja toimihenkilöiden lomat. Suurella osalla teollisuuslaitoksista lopetettiin sotilaallinen tuotanto ja alettiin valmistaa kansantalouden tarvitsemia koneita ja laitteita. Teollisuus oli perusosiltaan siirretty rauhan ajan raiteille vuoden 1946 loppuun mennessä.

Neljäs viisivuotissuunnitelma

Korkein neuvosto päätti istunnossaan 12.-18.3.1946 neljännessä viisivuotissuunnitelmasta vuosille -46-50. Sen päätehtäväksi muodostui kansantalouden jälleenrakentaminen sekä sotaa edeltävän (v. 1940) tuotantotason ylittäminen teollisuuden osalta 48 % sekä maatalouden

osalta 27 %. Painopiste oli raskaan teollisuuden ja rautatieliikenteen kehittämisessä. Erityisesti suunnitelma edellytti opiskelijoiden määrän kasvua kaikilla opetuselämän aloilla. Teollisuuden uudelleenjärjestäminen, siirrettäessä talouselämä rauhan ajan raiteille saatiin päätökseen v. -46 kansantalouden kaikilla aloilla. Vihollisen tuhoamalla alueilla tehtaiden, kunnallistekniikan sekä kulttuurilaitosten rakentamiseen keskitettiin suurimmat rakennusjärjestöt. Donetskin laakion vedellä täytetyt kaivokset tyhjennettiin. Viisivuotiskauden loppuun mennessä hiilen tuotanto ylitti sotaa edeltävän tason. Dneprin ja monien muiden alueiden voimalaitosten korjaus alkoi välittömästi näiden alueiden vapauduttua miehityksestä. Ja sähkön tuotanto ylitti vuoden -40 tason jo ennen vuotta 50. Jälleenrakennuksen kivijalka oli kuitenkin niillä alueilla, jotka eivät kärsineet miehityksestä. Tuotantovoimat ja raskas teollisuus kehittyivät näillä alueilla. Näiden alueiden hiili- ja öljytuotanto lisääntyivät huomattavasti ja mm. Kaspian merellä otettiin käyttöön uusia öljykenttiä. Tehtaat, jotka sodan aikana tuottivat panssareita, tykkeitä ja konetuliaseita, tuottivat nyt työstökoneita, moottoreita, turbiineja ja öljynporauskalustoa. Viisivuotiskauden aikana tärkeimmät teollisuuskohteet jälleenrakennettiin ja perustettiin uusia teollisuuslaitoksia yhteensä 6200 kpl. Talouselämän alueella tapahtui paljon edistystä. Sotaa edeltäneeseen tasoon verrattuna kansantulo kasvoi 64 % ja teollisuustuotanto 73 %. Viisivuotiskauden aikana valtion vähittäishintoja alennettiin kolme kertaa, palkkoja kohotettiin tuntuvasti ja korttijärjestelmästä luovuttiin v. 1947.

Maatalouden jälleenrakentaminen

Ensimmäisen rauhan vuoden -46 maatalouden jälleenrakentamista vaikeutti kuivuus keskeisillä viljantuotantoalueilla. Oli huutava puute koneista ja työvoimasta. Kansantalouden jälleenrakennuksen keskeiset voimavarat kohdistettiin teollisuuteen ja maataloudelle osoitettiin vain 16 % kaikista investoinneista. Vuonna 1947 puolueen keskuskomitea teki päätöksiä maatalouden jälleenrakennustyön edistämisestä, huolimatta kaikista vaikeuksista mm. vetokaluston puutteesta. Kylvöalaa saatiinkin v. -47 lisättyä 5,8 miljoonaa hehtaaria ja kaikkien viljakasvien sato parani. Puolueen aloitteesta ryhdyttiin v. 1950 yhdistämään pieniä kollektiivi- ja valtiontiloja suuremmiksi ja tilojen määrä supistui 123700:een kun niitä aiemmin oli 236900. Maatalous uudistui ja sen aineellinen perusta lujittui. Kolhoosien ja valtiontilojen käytössä oli v. -50 jo 600000 traktoria ja 211000 leikkuupuimuria, mikä ylitti sotaa edeltävän tason. Työntekijöiden määrä maataloudessa alitti kuitenkin v. 50 vielä vuoden 1940 tason. n. kolmella miljoonalla ja oli n. 33,2 miljoonaa. Kylvöala oli viisivuotiskauden lopussa n. 97 % sotaa edeltävästä tasosta ja maatalouden kokonaistuotanto lähestyi v. 1950 sotaa edeltävää tasoa.

Neuvostoliiton talouselämän kehitys vuosina 1950-1970

Näinä vuosina Neuvostoliiton talous- ja yhteiskuntaelämän kehitys oli ennennäkemätöntä ja ylitti nopeudessa tärkeimpien kapitalististen maiden kehityksen. Vuosina 1951-55 (5. viisivuotinen) valmistui 3200 uutta suurta teollisuuslaitosta ja useita vesivoimalaitoksia mm. Volgalle Kuibyzeviin. Vuonna 1952 valmistui tavara- ja matkustajaliikenteen kannalta merkittävä Donin ja Volgan yhdistävä kanava. Neuvostotieteen kehitystä osoittaa se, että maailman ensimmäinen atomivoimala valmistui v. 1954. Maan sähköistäminen jatkui kiihtyvällä vauhdilla vuosina 1956-60 (6.viisivuotinen). Tarvittiin paljon energiaa, koska näinä vuosina valmistui 4870 suurta teollisuuslaitosta ja 19 suurta voimalaitosta. Näinä vuosina valmistui Neuvostoliiton Euroopan puoleisen osan yhtenäinen voimatalousjärjestelmä ja alettiin rakentaa Keski- Siperian yhtenäistä voimatalousjärjestelmää. Vuosi 1956 oli viimeinen vuosi, kun valmistettiin höyryvetureita. Silloin aloitettiin rautatieliikenteen uudistaminen ja alettiin tuottaa pelkästään moottori- ja sähkövetureita. Tieteen alueella merkittävä saavutus oli ensimmäisen tekokuun lähettäminen avaruuteen v. 1957. Maassa olikin v. 1960 4196 tieteellistä tutkimuslaitosta joissa työskenteli 354000 tutkijaa. Vuosina 1961-65 (7. viisivuotinen) rakennettiin edelleen 3290 merkittävää teollisuuslaitosta ja mm.

maailman suurin vesivoimalaitos Bratskiin Angarajoelle. Tieteen kehitystä osoittaa se, että v. 1961 Neuvostoliitto lähetti avaruuteen maailman ensimmäiset miehitetyt avaruusalukset. Talouselämän kehitystä kuvanee hyvin se, että näinä vuosina rakennettiin kuljetuskapasiteettia seuraavasti: rautateitä 17000 km, päällystettyjä maanteitä 107000 km, öljyjohtoja 11000 km ja kaasujohtoja 21000 km. Kuljetus- ja liikenneyhteyksiä kehitettiin myös rakentamalla laivaliikennekelpoinen Volgan-Itämeren kanava, jolla oli yhteys maan syviin sisävesijärjestelmiin, jotka kanava- ja jokiverkoston avulla yhdistivät Vienan-, Barentsin-, Asovan-, Mustan-, Kaspian- ja Itämeren toisiinsa. Näin saatiin valmiiksi Neuvostoliiton Euroopan puoleisen osan yhtenäinen syväväyläjärjestelmä ja Moskovasta tuli kuuden meren satamakaupunki.

Maatalouden kehitys vuosina 1950-1970

Maatalouden piirissä saavutettiin vuoden 1940 taso vasta v. 1953. Samaan aikaan teollisuuden kokonaistuotanto lisääntyi kolmikertaisesti. Maataloustuotanto ei kyennyt tyydyttämään kasvavaa kysyntää. Vuonna 1953 NKP:n keskuskomitea päätti toimenpiteistä maatalouden kehittämiseksi. Päätettiin ottaa käyttöön uudismaita mm. Kazahstanissa ja Siperiassa. Vuoteen 56 mennessä raivattiin käyttöön n. 40 miljoonaa hehtaaria uutta maata. Myös sijoitukset maatalouteen kasvoivat. Vuosina -54-55 maatalous sai mm. 400000 uutta traktoria ja 80000 puimuria. Vuonna 1957 lähes kaikki valtion kone- ja traktoriasemat sekä sovhoosit olivat sähköistettyjä, mutta kolhooseista vasta n. 33 %. Samaan aikaan (-57) kylvömaiden pinta-ala oli 193,7 milj. hehtaaria eli 75 milj hehtaaria enemmän kuin v. 1913. Vuonna 1958 viljaa tuotettiin 135 milj. tonnia, kun tuotanto v. 1953 oli 82 milj. tonnia. Suuri muutos oli päätös, että kolhoosit ostavat itse koneensa, kun v. 1958 saakka kaikki kolhoosien konepalvelut saatiin valtion kone- ja traktoriasemien kautta. Kolhoosit saivat velkaa kone- ja traktoriasemien kaluston ostamiseen. Maatalouden käytössä oli v. 1960 n. 2 milj traktoria, puoli miljoonaa leikkuupuimuria ja kaksinkertainen määrä lannoitteita vuoteen -50 verrattuna. Siksi vuosina 55-59 maatalouden kokonaistuotanto kasvoi vuosittain 7,6 %. Jatkuvan kasvun edellytyksiä ei kuitenkaan uusinnettu. Kolhooseja yhdistettiin edelleen suuremmiksi ja osasta tehtiin valtioneiltoja. Tämä ei kuitenkaan vaikuttanut heti tuotantoon. Siksi maataloustuotanto kasvoi vuosina 59-65 yhteensä vain 10 %.

Neuvostoliitosta teollisuuden suurvalta (65-80)

Vuosina 1966-1970 (8. viisivuotinen) alkoi talousuudistus. Pieniä laitoksia yhdistettiin ja muodostettiin ja muodostettiin suuria tietyn teollisuusalan yhteenliittymiä. Ylhäältäpäin annettujen tavoitteiden määrää supistettiin. Suunnittelun puolella tärkeimmiksi tavoitteiksi määriteltiin: (1) suunnittelun tieteellisen tason kohottaminen, (2) tuotantolaitosten taloudellisen omavastuun laajentaminen ja (3) taloudellisten kannustimien lisääminen käyttämällä hintaa, voittoa, palkkioita ja lainoja. Vuosina 65-67 alettiin siirtyä uuteen järjestelmään taloudenhoidossa. Tulokset olivat rohkaisevia. Ensimmäistä kertaa ylitettiin teräksentuotannossa 100 miljoonan tonnin vuosituotanto ja päästiin lähelle USA:n tasoa. Pystytettiin maailman suurin masuuni. Näinä vuosina kulutustarvikkeiden tuotantoa tehostettiin ja saatiin käyttöön valtion laatumerkki. Voimatalouden alueella otettiin käyttöön Dneprin voimalaitoksen tehon ylittävät yksittäiset turbiinit. Sähkövoiman tuotanto kohosi v. 1970 740 miljardiin kilovattituntiin ja Neuvostoliiton Euroopan puoleisen osan ja Uralin sähköjärjestelmät sulautettiin yhdeksi voimajärjestelmäksi. Sosialismi osoitti voimansa ja Neuvostoliitto kaksinkertaisti kansantulonsa 1960- luvulla.

Maatalouden kehitys ottaa vauhtia

Hitaaseen kehitykseen oli syynä mm. vääristynyt hintapolitiikka ja johtojärjestelmä. Vuonna 1965 NKP:n kk käsitteli edelleen toimenpiteitä maatalouden kehittämiseksi.

Maataloustuotteiden hankintahintoja kohotettiin ja suunnitelman ylittävältä osalta mm. vehnästä ja rukiista maksettiin korkeampi hinta. Kollektiivitulojen itsenäistä päätöksentekoa laajennettiin. Kolhooseille myytävän kaluston ja sähköenergian hintaa laskettiin ja laina-aikoja pidennettiin. Vuonna 1966 tehtiin päätöksiä mm. maan hedelmällisyyden lisäämisestä, kastelun parantamisesta sekä suoja- istutusten rakentamisesta. Maatalouden käytössä oli v. -70 jo 2 miljoonaa traktoria ja 623000 puimuria. Lähes kaikki kolhoosit saatiin sähköistettyä ja maatalouden perustyöt: kyntö- kylvö ja sadonkorjuu koneellistettua. Maatalouden piirissä työskentelevien koulutukseen kiinnitettiin erityistä huomiota. Vuosina -65-70 maatalouden spesialistien määrä lisääntyi 400000. Kollektiivitulojen määrä laski edelleen vuosina 66- 70 36900:sta 33600:aan ja samalla sovhoosien määrä kohosi 15000:een. Tuloksia alkoi syntyä. Näinä vuosina maataloustuotanto lisääntyi vuosittain 21 %. Viljan keskimääräinen vuosituotanto kohosi 1,3 kertaiseksi ja v. -70 tuotettiin jo ennätysmäärä 186 tonnia viljaa.

Asunto jokaiselle

Se, että sosialismi toteuttaa ennen kaikkea työtätekevien tarpeita näkyi Neuvostoliitossa asunto tuotannossa. Ennen vallankumousta asunto- olot Venäjällä olivat vaikeat. kaupunkien asuntokanta v. 1913 oli 180 milj. m². Vallankumouksen jälkeen alkoi suunnitelmallinen asuntojen rakentaminen. Vuoteen 1941 mennessä valtiolliset ja osuustoiminnalliset yhteisöt sekä yksityiset ihmiset rakensivat 165,8 milj. m². Samaan aikaan kolhoosit ja maaseutuväestö rakensivat 7,9 milj. taloa. Sodan jälkeen v. -56 rakennettiin ja jälleenrakennettiin valtiollisten- ja osuustoiminnallisten yritysten toimesta 295,6 m² asuinpinta- alaa sekä 4,2 miljoonaa omakotitaloa. kaupunkien asuntokanta v. -65 oli 1138 milj. m². Asuntokysymys olikin koko Neuvostoliiton kehityksen ajan huomion kohteena ja kuten luvut osoittavat asialle myös tehtiin paljon. Asuntojen määrällisen rakentamisen osalta Neuvostoliitto olikin pitkään ensimmäisellä sijalla maailmassa. vuonna 65 valmistui 9,6 asuntoa 1000 asukasta kohden. Sosialismin alkuvuosina asukasta kohden laskettu asuinpinta- ala oli pieni ja asunnot olivat puutteellisesti varustettuja. Usein olivat käytössä useampien huoneistojen yhteiskeittiöt. Mutta jo 50-70 luvuilla asunnot alettiin varustaa säännöllisesti omilla keittiöillä ja saniteetitiloilla. Jääkaapit ja puhelimet kuuluivat asuntojen varustukseen. Koska keskeinen tavoite oli poistaa asuntopula, pantiin asunnontuotanto liukuhihnalle. Asuntokokonaisuudet olivat tyyditettyjä eikä alueiden omaleimaisuus ollut monipuolinen. Vuosina 65-75 valmistui yli miljoona m² lisää uutta asuinpinta- alaa. Kuitenkin jo vuonna 1975 kyettiin täyttämään periaate "jokaiselle oma asunto" ja mm. vuosina 71-75 uuteen asuntoon muutti yli 50 miljoonaa ihmistä. Ja merkittävää oli, että asunnonvuokra oli maailman alhaisin 13,2 kopeekkaa hyötyneliometriä kohti.

Neuvostoliitto toinen suurvalta

Asuntotuotannon ohella löytyy lukuisa määrä esimerkkejä, jotka osoittavat, miten yhteiskunnan työn tulokset asetettiin tasapuolisesti palvelemaan kaikkien ihmisten hyvinvointia. Neuvostoliitto oli kulutuskyvyn suhteen jäljessä huomattavasti monia kapitalistimaita, mutta siitä huolimatta maa kykeni ratkaisemaan asunto- ja monet muut kysymykset. Vuonna 1975 maassa oli 833000 lääkäriä, joka oli neljännes maailman lääkäreistä. Ja lääkärinhoito oli kaikille ilmaista. Luonnollisestikaan neuvostokansalaisella ei olisi ollut varoja lomailuun ja terveydenhoitoon, jos nämä palvelut olisi hinnoiteltu kapitalististen periaatteiden mukaisesti. Mutta valtio ammattiliitot ja muut yhteisöt rakensivat sanatorioita ja lomakohteita, jonne työtätekevät pääsivät ilmaiseksi t. hyvin edulliseen hintaan. Tätä mahdollisuutta käytti v. -75 jo 43 miljoonaa neuvostokansalaista. Raha ei ollut myöskään opiskelun esteenä. Vuonna -75 maassa oli 93 miljoonaa koululaista ja opiskelijaa, joista 4,9 miljoonaa opiskeli korkeakouluissa. Luettelo voitaisiin jatkaa pitkään. Vaikka esim: maatalouden kehittämisessä oli ongelmia, kehittyi Neuvostoliitto kuitenkin maailman voimakkaimmaksi maatalousvaltioksi ja oli USA:n jälkeen toisella sijalla teollisuustuotannossa. Neuvostoliitto muodostui esikuvaksi monien maiden työläisille ja

Leninin ajatus Neuvosto-Venäjän rakentamisesta sosialismin sillanpääasemaksi näytti näinä vuosina toteutuvan. Työtätekevät maailmassa voivat kiittää sosialistista maailmanjärjestelmää siitä, että saimme elää vuosikymmenet vapaina imperialistisista sodista ja että kolmas maailma kykeni vapautumaan siirtomaasorrosta. Neuvostoliitto liittolaisineen muodostikin imperialismiin etenemiselle ratkaisevan esteen ja oli ratkaiseva taustatuki kapitalististen maiden työläisille taistelussa hyvinvointivaltion puolesta.

Luku 7, Neuvostoliitto tieteen suurvalta, ensimmäinen tekokuu

(6) Sputnik- ensimmäinen tekokuu, merkkipaalu tieteen kehityksessä (Julkaistu kansan äänessä 4/07 ja lisätty pää-artikkeliin 1.12.08)

Meille nykyihmisille tekokuut, avaruusalukset ja kosmiset sondit ovat arkipäivää. Milloin tahansa saatamme iltataivaalla nähdä samanaikaisesti useita maan kiertolaisia. Luotaimilla tutkitaan aurinkokunnan ulko-osia ja miehitetty matka Mars- planeetalle on lähitulevaisuutta. Laivojen ja lentokoneiden liikkeitä, tietoliikennettä yms. hoidetaan tekokuiden välityksellä. Näin ei ollut vielä 50 vuotta sitten. Tekokuusta ei edes käyty laajaa keskustelua. Olikin suuri sensaatio, kun Neuvostoliitto 4.10.1957 laukaisi maata kiertävälle radalle ensimmäisen tekokuun, Sputnik 1:n. Sen liikettä tähtitaivaalla ihmeteltiin ja tiirailtiin auringonlaskun jälkeen. Eniten - varsinkin pääomapiirejä-askarrutti ja jopa pelotti se, miten juuri Neuvostoliitto saattoi radalleen maan ensimmäisen tekokuun.

Perustan loivat tuotannon, kansansivistyksen, tieteen ja tekniikan kehitys.

Monilta oli porvarillisen propagandan saatossa jäänyt rekisteröimättä se, että Lokakuun vallankumous muutti maailman perusteellisesti. Alkuvaikeuksien jälkeen (mm. kansalaissota ja ententen sotaretket) Neuvostoliitosta kehittyi jo ennen Hitlerin aloittamaa toista maailmansotaa toisen viisivuotiskauden (1933-1937) tuloksena vuoteen 1938 mennessä Euroopan johtava teollisuusmaa. Monilta jäi huomaamatta se miten teollisuuden, maatalouden ja yhteiskunnan infrastruktuurin kehittyminen edellytti samanaikaista kehitystä tieteen, tekniikan ja kansansivistyksen alueilla. Niinpä toisen viisivuotiskauden lopulla maan Korkeakouluissa opiskeli 542 000 opiskelijaa, mikä oli runsaat viisinkertainen määrä vuoteen 1913 verrattuna ja enemmän kuin Englannin, Saksan, Ranskan ja Italian korkeakouluissa. Nopeimmin kehittyivät entiset Venäjän keisarikunnan syrjäseudut. Esimerkiksi Kazahstanin, Tadžikistanin, Turkmenian, Uzbekistanin, Kirgisian, Azerbaidzanin, Armenian, Moldavian, Liettuan ja Valko- Venäjän alueilla ei aiemmin ollut korkeakouluja, mutta v. -40 näiden maiden korkeakouluissa opiskelijoita oli lähes 100 000.

Kansantalouden kehitys loi aineellisen perustan tekokuun rakentamiselle

Tieteen ja tekniikan kehitys oli sodanjälkeisinä vuosina valtava. Neljännen viisivuotiskauden (46-50) tärkein tehtävä, kansantalouden jälleenrakennus vihollisen miehittäminä olleilla alueilla toteutettiin v. 1950 loppuun mennessä. Sotaa edeltäneeseen tasoon verrattuna teollisuustuotanto lisääntyi 70 % ja maatalous saavutti sotaa edeltäneen tason. Viidennellä viisivuotiskaudella (51-55) teollisuustuotannon arvo kasvoi edelleen 80 % ja otettiin käyttöön n. 3000 uutta teollisuuslaitosta. Maatalouden alueella koettiin vaikeuksia. Silloin raivattiin uudismaita n. 30 miljoonaa hehtaaria ja koulutettiin satojatuhansia maatalouden spesialisteja. V. 1955 viljantuotanto oli 113 % ja karjatalouden tuotanto 140 % sotaa edeltävästä tasosta. Silloin tämä oli riittämätön kehittyvän jättiläisvaltion tarpeisiin. Kuitenkin SNTL:n kansantulo oli 3-kertainen sotaa edeltäneeseen tasoon verrattuna.

Tieteen, tekniikan ja kansansivistyksen kehitys muodosti henkisen perustan tekokuun rakentamiselle

Vuosina 46-57 neuvostotiede ja tekniikka kehittyivät nopeasti. V. 1958 tieteellisten tutkimuslaitosten määrä oli yli 3000 ja tieteellisiä työntekijöitä työskenteli niissä yli 300 000. Suurin laitos, Siperian tiedeakatemia Novosibirskissa, avattiin v. 1957. Silloin neuvostotiedemiehet tekivät mm. fysiikan alueella suuria keksintöjä. v. 1954 avattiin maailman ensimmäinen atomivoimala ja saatiin valmiiksi alkeishiukkastutkimukselle välttämätön teholtaan 10 miljardin elektronivoltin hiukkaskiihdytin. Moskovan lähelle rakennettiin yhdistynyt ydintutkimusinstituutti, jossa useiden maiden tiedemiehet työskentelivät yhdessä.

Tekokuun rakentamiseen johtanut tutkimus

Neuvostoliitossa nähtiin raketti- ja avaruustekniikan suuri merkitys jo varhain. Heti sodan jälkeen aloitettiin raketteja koskeva tutkimustyö, mikä perustui Leningradissa suoritettuihin kaasudynaamisen laboratorion tutkimuksiin, sekä jo 30- luvulla suoritettuun suihkumootoreita tutkineen tutkimusryhmän (GIRD) työhön. Heti sodan jälkeen rakennettiin ensimmäiset Neuvostoliittolaiset nestemäisellä polttoaineella toimivat raketit. Nykyaikaisen avaruuslentojen ja raketitekniikan perusteiden luoja voidaan pitää venäläistä v 1857-1935 elänyttä tiedemiestä Konstantin Tsiolkovskia. Hän esitti raketin lennon teorian tekokuun saattamisesta maata kiertävälle radalle raketin avulla.

Vähän ennen tekokuuta

Liittoutuneiden yhteistyö päättyi "kylmään sotaan" heti sodan jälkeen ja amerikkalaiset aloittivat kilpavarustelun. Kesällä 1947 USA:n toimesta esitettiin Marshallin suunnitelma sotilasliiton muodostamisesta Neuvostoliittoa vastaan. Sen tuloksena huhtikuussa 1949 muodostettiin USA:n ja keskeisten Länsi-Euroopan maiden Neuvostoliiton ja sosialististen maiden vastainen imperialistinen sotilasliitto NATO. Silloin myös Neuvostoliitto oli pakotettu kehittämään aseistustaan. Alkuvuonna 1957 Neuvostoliittolaiset suorittivat tyynellä merellä ohjus/rakettikokeita, jotka 16000 km lentomatkan jälkeen osuivat tarkasti ennakoidulle maalialueelle. Nämä mannertenväliset, ballistiset raketit saavuttivat 5-7 km sekuntinopeuden. Silloin maailmalla käyty keskustelu liittyi pelkästään sotilaspolitiikkaan. Puhuttiin siitä, miten Neuvostoliittolaiset olisivat lainanneet tekniikkaansa tarvittavan tiedon saksalaisilta V-2 raketin suunnittelijoilta. Oltiin hyvin sokeita ja kieltäytyttiin näkemästä Neuvostoliiton oman talouden ja tieteen kehitystä. Ei myöskään osattu ollenkaan ennakoida sitä, että edessä olisi tekokuun laukaisu.

Suomut putosivat silmiltä

Länsimailla oli todellinen järkytys se, kun Neuvostoliitto 5.10.1957 ilmoitti lähettäneensä avaruuteen raketin, joka saavutti 8000 m sekuntinopeuden, mikä on välttämätöntä tekokuun viemiseksi maata kiertävälle radalle. Satelliitti "Sputnik 1" painoi 83 kg ja siihen oli sijoitettu kaksi radiolähetintä, jotka lähettivät keskeytyksettä 20,005 ja 40,002 mgh:n jaksoluvulla radiomerkkejä. Sputnik oli uranuurtaja, jonka työn tulokset tekivät mahdolliseksi avaruustutkimuksen laajentamisen. Radiosignaalit antoivat mahdollisuuden tutkia ylempää ilmakehää (ionosfääriä) ja siinä esiintyviä radioaaltoja. Tämä loi pohjan yhteydenpidolle seuraavien avaruusluotainten kanssa ja tieteellisen tiedon lähettämiseksi niiltä maahan. Sputnik 1: n sisältä saatiin tietoa vallitsevasta lämpötilasta. Se auttoi ratkaisemaan avaruuslentoihin liittyviä lämmön säätelyn ongelmia. Tämä mahdollisti sen, että seuraavan Sputnik 2:n mukana olikin jo matkustaja, "Laika" koira. Arvostelijoiden oli pakko myöntää Neuvostoliiton saavutukset talouden, tieteen ja tekniikan alalla.

Käännekohta sivistyksessä

Nykytiedon perusteella ranskalaisen ydinfysiikon Frederik Joliot- Curie'n lausunto oli, että tekokuu muodosti käännekohdan ihmiskunnan sivistyksessä. Intian pääministeri Nehru totesikin tekokuun onnistuneen laukaisun olevan osoitus Neuvostoliiton jättimäisistä

saavutuksista tieteen alalla. Nimi "Sputnik" muodostuu kahdesta sanasta: put (tie) ja nik (niekka, veikkonen). Vapaasti suomennettuna se tarkoittaa "yksinäinen kulkija", matkatoveri t. reissumies. Tämä maankiertäjä vaatimattomasta nimestään huolimatta muodosti merkkipaalun maailman politiikan, tieteen ja tekniikan kehityksessä.